12/226
■ Decembrie 2021
■ Anul XIX

Cafeneaua literarã

Pictură de ION PANTILIE

supliment
ARTE POETICE

Virgil DIACONU - DE LA DOGMA IUDAICĂ A ȚAPULUI ISPĂȘITOR LA DOGMA CREȘTINĂ A MÂNTUIRII

Robert ALTER - ARTA NARAȚIUNII BIBLICE

Colaboratoarea *Cafenelei literare*, poeta și prozatoarea **Florentina Loredana Dalian**, a obținut locul al II-lea la **Concursul de manuscrise „Împlinește un vis"**, secțiunea proză scurtă, organizat de Editura Universitară, București, director **Vasile Muscalu.** Ca atare, editura i-a publicat gratis volumul **Hanul dintre vii** și a asigurat distribuirea lui. Iată, așadar, că există și edituri care fac gesturi culturale nobile... **(V.D.)**

AUREL SIBICEANU

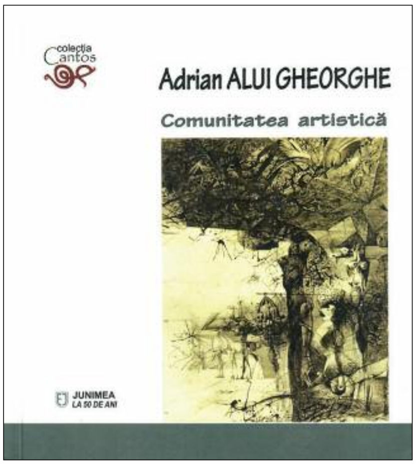
Psalmul de peste noapte

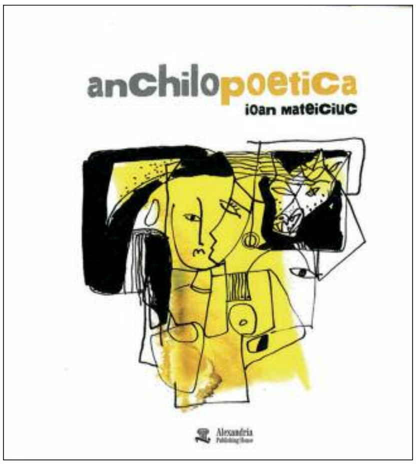
Doamne, de multă vreme
somnul nu se mai îndură de oasele mele
și de carnea mea, în curând viermănoasă
de vederile mele sărite-n vedenii,
nici de putredul vreasc al mâinii cu care duc la gură
cana cu apă și leacuri pentru frică...
Cutreier treaz, Doamne, prin vechi tărâmuri,
mă fac nevăzut acolo și am peripeții de negrăit...
Cei de acolo nu mă mai recunosc,
cred că sunt o solie din viitor,
fără să știe că în curând am să mă adaug lor,
să le mai micșorez singurătatea și lunga așteptare...
Peste noaptea ce a trecut am privit o seamă de fotografii,
rugându-Te, Doamne, să mă treci încă o dată teafăr
peste multa ceață de plumb și de cobalt din ele,
că e destulă lumină lină și în lumea Ta văzută...

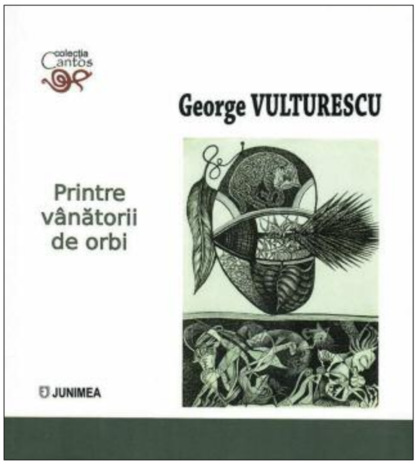
Acatist

Când eram adolescent visam să fiu explorator,
să descopăr locuri nemaivăzute, cu oameni noi
și cu sufletele neștirbite de răutate și moarte...
Visul ăsta al meu i l-am împărtășit mamei.
Mă privea zâmbind, îi înflorea o lacrimă
în colțul ochiului și o plângea aproape pe furiș...
„Bine, mamă, zicea, dar să mai vii pe acasă,
că ne va fi dor de tine, așa cum ne e dor de rândunici..."
Lumea visată de mine era chiar în lăuntrul meu și nu știam,
cărțile citite de mine o strecuraseră acolo,
tainic și temeinic...
Albert, informatorul care mă supraveghea,
scria într-o informare:
„Este un evazionist, se sustrage realității,
este un adept al filosofiei hinduse,
se află într-un stadiu înaintat
al despărțirii intelectului de corp..."
Eram doar un om, Albert, un om
care căuta să scape din închisoarea țării sale,
cum din Valea Plângerii și a fricii de moarte.
Doar atâta eram, Albert...

Cărți sosite la *Cafenea*

Un inadaptat

Un veritabil regal al multiplei insatisfacţii îl reprezintă „solilocviile” lui **Ioan F. Pop***, de care se atîrnă provocator adjectivul „inutile”. Adoptînd postura unui inadaptat analitic la mediul epocal, autorul ne înfăţişează punctual decepţiile d-sale într-un melanj de scurte eseuri ce tind a deveni însemnări de jurnal şi invers. Conexiunilor logice le atribuie mereu dubluri emoţionale cu amplificată rezonanţă. Într-atît apăsat de solitudine, încît, la un moment dat, refuză pur şi simplu comunicarea cu semenii aflaţi în viaţă: „În scris, *dialoghez* mai mult cu morţii, cu fantomele unor prezenţe. Dialoghez patetic cu propria-mi umbră, cu un ecou trecut dintr-o taciturnitate în alta”. Îi repugnă scrisul cel ce, să admitem, nu absentează din actualitate, în registrul obligaţiei. „Este un fel de tortură în care regretul de a nu putea tăcea se îmbină cu sila de a scrie. Cînd una critici în particular şi alta lauzi în scris, te afli cu un picior în schizoidie”. Argument solid: „Măreţia literară nu se poate înălţa pe micimile comportamentale (...). Nici chiar genialitatea nu poate scăpa total de *umbra* datelor umane”. Se simte ofensat de o largă parte a producţiilor prezentului, marcate de un jemanfişism în vogă: „Mă situez în total contratimp cu stihuirile biografico-lubrice, de tarabă sentimentală, cu cronichetele zbanghii lipite direct pe fruntea *adrisantului*, cu ifosele şi spiritul tejghetar care inundă scena momentului”. Avem a face cu o obidă de alură revanşardă, însă cu o generalitate pe care măcar parţial o putem împărtăşi, cu recriminări abia voalate, însă nu fără implozii ale exasperării: „De aceea, mă interesează doar latura absconsă a autenticităţii, scrisul care vizează efemerul... etern, marginalii care lucrează pe veresie, în tăcere, indiferenţă şi anonimat. Peste mediocrii agresivi, gălăgioşi şi de succes, peste aranjorii şi colportorii de mici destine literare întorc o pagină mai grea decît o lespede”. Este totuşi o revoltă în abstract, deoarece nu ni se dau nume.

Dar punctul de pornire al acestei devastatoare dezolări pare mai profund decît cel al confruntării cu contemporaneitatea scriptică. Moralistul acerb dezvăluie în unele secvenţe miezul reacţiilor d-sale intolerante în raport cu proximitatea. E vorba de un scepticism ce pune sub semnul întrebării tot ceea ce am dori să înzestrăm cu un scop care, prin forţa lucrurilor, se dovedeşte iluzoriu, *id est*, tot ceea ce ni se năzare că am putea săvîrşi. Neantul se înstăpîneşte inclusiv peste ambiţiile criticului, nu în ultimul rînd pentru că acesta nu se poate substitui autorului intrat în colimator: „A face critică înseamnă a aproxima aproximaţiile altora. A gusta sublimul *mestecat* de alţii. În scris, ratarea şi frustrările nu nasc critici, ci doar cîrcotaşi pe marginea lui. Nu poţi scrie despre un text, dacă nu îi poţi fi, măcar parţial, coautor. Înţelegem pe măsura potenţialei creativităţi”.

Nici filosofia nu se salvează unei astfel de incredulităţi, deoarece, oricum, spre deosebire de teologie, aceasta nu e în măsură a ne oferi decît „incertitudini şi relativităţi”, drept care i se prevede un avans doar în condiţia sa de „poezie”: „Asta pentru că «toată filosofia adevărată, adică mare, este în sine gînditor-poetică», cu o aserţiune heideggeriană”. Pe de altă parte, ni se atrage atenţia că orice act scriptic e la rîndu-i subminat de o nesiguranţă de neînlăturat, cum un spectacol al aleatoriului, o hiperbolă a neputinţei: „Mă mişc nesigur între orizonturile juxtapuse a două pagini ca între două borne temporale de la care începe (sau se termină) existenţa: pagina de citit şi pagina de scris. (...) Scrisul mă scrie pe măsură ce identitatea mea se dizolvă în propoziţii impersonale, în

alterităţi care îşi caută propria umbră. Scriu pentru a nega orice certitudine a faptului că aş putea fi predicatul unei subiectivităţi pure. Scriu ca şi cum s-ar rătăci cuvintele prin mine, într-un joc obsedant al incertitudinii”.

Tipologic, spiritul acut al lui Ioan F. Pop s-ar înscrie, spre a folosi propria d-sale distincţie, nu în categoria celor ce fentează cu o „inteligenţă spontană, vag frivolă”, ci în cea a conştiinţelor „aparent mai posace”, al căror produs „nu interesează pe nimeni”. Conştiinţe ce „riscă izolarea şi anonimatul de dragul unei iluzii. Surîd incert la graniţa dintre scrîşnet şi plîns”. Fireşte, admiraţia d-sale, aproape sugrumată de emoţie, se îndreaptă spre Cioran, căruia îi dedică poate cel mai cald portret de care a avut parte: „Un titan al sofismului şi enormităţii stilistice, un despot al rafinamentului şi lucidităţii. Cel mai «inocupat» om al vremii sale, un «pierde-vară» al fiecărei clipe, un exilat în propriile tabieturi. Un sceptic mîntuit de tihna neîmplinirilor, de tentaţia ratărilor secunde, de *eşecul* organizat. O luciditate năucitoare, un nihilism suprauman, o sfidare a Creaţiei de natură mistică. Un Iov contemporan care s-a interogat nu doar în lamentaţii cutremurătoare, ci a trecut la imprecaţii şi afurisenii aruncate cerului, negăsindu-şi loc nici în realitate, nici în afara realităţii”.

Să fie o subordonare la o paradigmă absorbantă? În fapt, lucrurile nu stau chiar aşa. N-avem impresia că l-am putea socoti pe Ioan F. Pop, după cum s-a presupus, un epigon al lui Cioran. O specială intensitate a discursului d-sale, un patetism personal pus în joc îl decupează drept o variantă distinctă a existenţialismului în sfera căruia sunt cu putinţă şi alte raportări. Fragmentariumul în cauză reprezintă o depoziţie a unei vieţi morale scrupulos urmărite. Între frenezia negaţiei şi (totuşi) perseverenţa scrisului, Ioan F. Pop caută a se înălţa recuperator din „propriile dărîmături interioare”. Autenticitatea trăirii în individuaţie îl salvează. „Pierzaniei” i se poate opune experienţa unei crize abordate la sursă. Străduindu-se a se reechilibra, autorul orădean îşi asumă „propedeutica unor eşecuri”, „sapienţialitatea unor ratări”, „moartea şi nefiinţa care mai pondereză unele excese”. Remarcabila eseistică de confesivă tăietură a lui Ioan F. Pop reclamă, aidoma poeziei, o participare solidară a cititorului de-o anume factură.

Gheorghe GRIGURCU

* Ioan F. Pop: **Solilocvii inutile**, Editura Caiete Silvane, 2019, 356 p.

Generația ’60, generația socialismului

După ,,defectarea’’ ideologică şi dispariţia brutală şi extrem de prematură a lui Nicolae Labiş, regimul teroristo-comunist avea urgentă nevoie să demonstreze că noua societate produce nu doar fabrici şi geaseuri, ci şi o nouă literatură, una chemată să dea seamă de minunata viaţă a ,,omului nou’’. Speranţa era acum legată de tinerii şcoliţi în facultate, după cvasi-eşecul aşa-zisei Şcoli (proletare) de Literatură ,,Mihai Eminescu’’, în condiţiile în care elitele literelor române, cu câteva excepţii, sufereau cumplit ori mureau în temniţe. Aşa a apărut celebra generaţie ’60, un mit moşit şi abil întreţinut de propaganda comunistă multă vreme.

Constanța Buzea și cântarea lui 23 august 1944

Generația ‘60 a apărut într-un volum colectiv, în 1959, la Editura de Stat pentru Literatură și Artă, cuprinzând creațiile a 30 de tineri poeți. Este „generația socialismului”, una „îndrăgostită de socialism, de partid”, scrie în prefață criticul Mihai Gafița. Printre cei mai talentați poeți socialiști, alături de Ana Blandiana, Nichita Stănescu ș.a., este prezentată și Constanța Buzea, viitoarea (primă) soție a lui Adrian Păunescu (în 1961), doar împărtășeau aceleași idealuri...

Născută la 29 martie 1941, în București, Constanța Buzea tocmai absolvise, la vremea când publica în volumul colectiv „Sub semnul revoluției”, Liceul „Gheorghe Șincai”. Debut absolut, la 16 ani, în revista „Tînărul scriitor”. Se făcuse remarcată prin versurile comuniste publicate în „Luceafărul”, „Tînărul scriitor”, „Iașul literar” și „Contemporanul”.

Partidul veghea, iar slujitorii săi știau că e greu să scrii „poezie socialistă”, după ce fusese denunțat Stalin, la trei ani după moartea sa, de către noul tătuc, Hrușciov. Ideologii literari comuniști aveau sarcini precise, de a-i îndruma pe tineri să cânte cât mai bine noul regim (a se vedea amintirile lui Pavel Țugui).

Erau „teme” și „eroi” ce trebuiau inventate/inventați. Constanța Buzea alege să „cânte” actul de la 23 august 1944, prin care P.C.R. venise la putere în România, fiindcă dorea să renunțe la amintiri triste („Amintirile le-am lăsat la ușă./La poartă,/ Copilăria mea sărmană și goală, ca o păpușă/De ghips,/E rece, e moartă” (poezia „Bucurie”, p. 40). Dar, pentru ea, odată cu noul regim, „visurile au prins viață!”. Să vedem cum:

Flori în august

Ieri am trecut prin Dobrogea săracă,
Citindu-i suferința pe chipuri de bătrâni.

Pământul mi-a întins bătătorite mîni,
Bătătorite mîni cu crăpături adânci
De secetă și mers trudit pe brînci.

Dar peste plai crescură flori în August
Și-au revărsat șuvoaie de lumină.
Dobrogei de milenii însetate
I s-a turnat să bea cu cana plină,
Și cana a trecut din mînă-n mînă,
Și limbile s-au dezlegat anume
Cu vorbe purtătoare de furtună
Pentru stăpîni:
Pentru stăpîni cu fulgerări de ură,
Pentru sărmani cu o vestire bună!

Buna Vestire, via PCR, pentru cei săraci, proclamă Constanţa Buzea! Se dedică literaturii, urmând studii superioare, după ce îi naște pe cei doi copii ai săi cu Păunescu, Ioana și Andrei. Primul volum propriu îi apare în 1963, „De pe pământ”, cuprinzând şi poeziile inspirate de regimul comunist, dar şi alte versuri (subliniate, corect, de prefaţatorul Mihu Dragomir). Volumul nu este, însă, remarcat de marea critică. După ce publică alte volume, abia în 1972, cu antologia „Leac pentru îngeri”, începe să fie luată în serios, fiind angajată la revista „Albatros” şi, după 1990, la „România literară”. În 2009, Editura Humanitas îi publică un soi de jurnal poetic, „Creştetul gheţarului”(pentru anii 1969–1971), din care aflăm cum a conviețuit cu Adrian Păunescu: „monstru conjugal şi domestic, un Haplea tiranic şi capricios târât în viaţă de propriile instincte şi pofte de mărire” (Daniel Cristea-Enache).

În 2000, pe final de mandat, președintele ţării, Emil Constantinescu, o decorează cu Ordinul naţional „Serviciul Credincios” în grad de Cavaler (alături de alţi slujitori ai regimului comunist, precum Mircea Malița ori Paul Cornea), neţinând cont de trecutul său, iar conducerea Uniunii Scriitorilor din România, din 2001, îi oferă Premiul Naţional „Mihai Eminescu”. „Ne e silă”, scria Eminescu. Să slujești comunismul, iar, în democratură (vorba lui Virgil Diaconu), să primești cel mai mare premiu literar?! Noua generaţie de cititori ce să mai creadă? Istoricul literar lucrează cu materialul clientului, nu dă verdicte, dar are dreptul să constate ce mai zic şi criticii literari ai momentului.

„Dicţionarul esenţial al scriitorilor români”, editat de Mircea Zaciu, Marian Papahagi şi Aurel Sasu, Editura Albatros, 2000, nu o reţine deloc pe Constanţa Buzea printre poeţii importanţi ai Generaţiei ‘60, cum fluturau revistele vremii. E clar, soțul ei, Adrian Păunescu, o pusese în prim-plan.

Celebră în Generaţia ‘60 pentru poeziile comuniste, Constanța Buzea va rămâne la acelaşi nivel. Coborât spre zero. În zadar a propulsat-o soțul său, Adrian Păunescu, ea a rămas la nivelul ei rudimentar.

În rest, nu insistăm. Constanţa Buzea e un poet mediocru al Generației ‘60 a veacului trecut. Nici Alex. Ştefănescu nu îi acordă, spre meritul său, nici măcar un rând în „Istoria literaturii române contemporane. 1941-2000”. Nici Marin Mincu, în volumul său „O panoramă critică a poeziei româneşti din secolul al XX-lea” (2007), nu o pomenește deloc. Să fii o stea a poeziei socialiste, în anii ‘60, şi să fii uitată după două decenii? Pardon, la cinci de la dispariție?!

Și totuşi... Nicolae Manolescu, în „Istoria critică a literaturii române”, îi alocă patru pagini Constanţei Buzea. Enorm, comparând cu poeţi importanţi! Nimic despre poezia proletcultistă (probabil, nu a citit-o). Laudă, în schimb, versuri precum acestea:

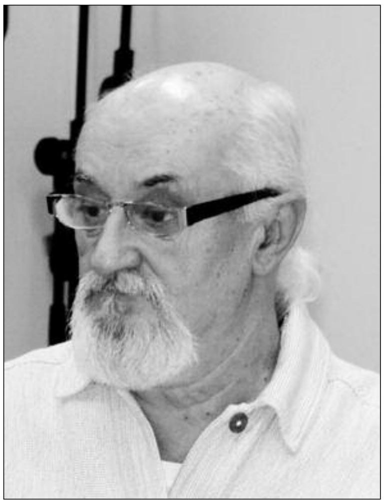
„pisica îmi lasă în poală
un pui de vrabie viu
și mă iscodește cu ochi de fosfor
fierbinte

nu de foame a vânat
ci ca să-mi arate virtuțile speciei”.

Mama ei de poezie! Și mai rămâi și în istoria literaturii pentru asemenea însăilări!

Jean DUMITRAŞCU

Premiile revistei *Cafeneaua literară* - 2021

AUREL SIBICEANU

Revista *Cafeneaua literară*, editată de Centrul Cultural Pitești, a acordat vineri, 10 decembrie, premiile revistei unui pictor și următorilor scriitori, care au publicat în paginile ei și au contribuit prin textele lor la calitatea ridicată a revistei:

IONEL BOTA (Oravița) – Premiul *Cafeneaua literară* pentru Critică literară;

NICOLAE SILADE (Lugoj) – Premiul *Cafeneaua literară* pentru Poezie;

MIHAI NICOLAE (București) – Premiul *Cafeneaua literară* pentru unitatea românilor de pretutindeni, acordat volumului *Călătorii identitare. Românii megieşi*;

ANA DOBRE (Alexandria) – Premiul *Cafeneaua literară* pentru Critică literară;

AUREL SIBICEANU (Pitești) – Premiul *Cafeneaua literară* pentru Poezie;

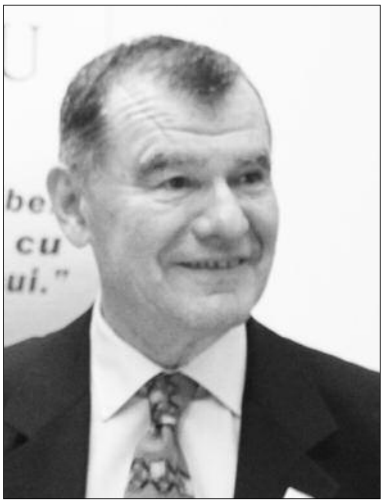
ION PANTILIE (Pitești) – Premiul *Cafeneaua literară* pentru Pictură;

VIOREL DINESCU (Galați) – Premiul *Cafeneaua literară* pentru volumul de critică literară *Armistiții literare*.

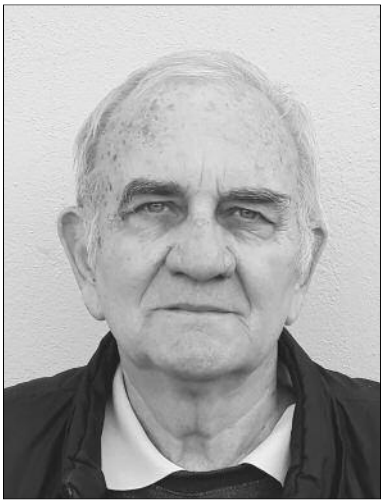
Premianții au fost prezentați de Marian Barbu, Lucian Costache și Virgil Diaconu. Premiile au constat în diplome și bani. **(Virgil DIACONU)**

IONEL BOTA

MIHAI NICOLAE

ION PANTILIE

NICOLAE SILADE

ANA DOBRE

VIOREL DINESCU

Punerea în abis

Fiecare volum de versuri poate însemna plecarea într-o aventură a cunoașterii, „portul”, adică locul de unde începe evaziunea lirică, cu toți „negustorii de iluzii” și pescarii lui „amețiți/ de alcoolurile iluziei”, devenind un simbol al experienței solitare, asemenea morții: „ochii, ochii născând universuri/ se întunecă în ceața memoriei/ se scufundă ca un transatlantic/ în gerul unei nopți înstelate// în care mă cuprinde frigul singurătății/ în care nu se mai spun cuvinte/ nici muzicile nu mai răsună” („Oriunde mă perind”). **Radu Ulmeanu*** știe să cristalizeze în poeme atât neliniștea de a fi pus față în față cu „partea întunecată/ din istoria lumii” („Rugă”), de a fi, asemenea lui Don Quijote, „cavalerul tristei figuri”, „căutând mori de vânt/ într-un peisaj mult mai pestriț/ cu orașe tentaculare/ coșuri ce fumegă/ avioane brăzdând cerul/ ori sateliți piuindu-i în casca ruginită” („Cavalerul”), cât și starea de frig din „galantarul de suflete” („Frig”) care-și visează mântuirea. Discursul liric este motivat de sfâșieri, de imaginea apocaliptică a unei lumi în care „pasărea lui Dumnezeu” n-are de ce să mai cânte („Astă-noapte a cântat iarăși pasărea”), dar și de „germenii unei revolte obscure mocnesc în sufletul meu” („Jurnal”).

Tema morții este strâns legată de această rostogolire haotică a lumii spre abis, cu o încredere justificată, mai mult religios decât rațional, în ceva situat dincolo de el: „Murim câte puțin/ în fiecare zi/ chiar fără a pleca// lacom e timpul/ care ne mănâncă/ din viața chinuită/ pe fața pământului// ceea ce contează/ după cele înfăptuite/ e moartea cea mare/ cum îi spunea Rilke// dar și mai mare/ e viața care vine/ dincolo de abis” („Abis”). Obsesia a ceea ce se află „dincolo” dă substanță multor poeme cu tematică religioasă, poetul aflându-se într-o febrilă căutare a înțelegerii/ a luminii/ a transparenței: „la geamurile lumii stă Dumnezeu/ și nu mai știi după chipul său sfânt/ ce alt chip se ascunde/ ce alți ochi strălucesc” („Memento”). Posibila dualitate/ duplicitate divină apare ca o reacție la imposibilitatea poetului de a accepta fragilitatea condiției umane și gândul că am fost făuriți ca jertfă, nicidecum ca făpturi capabile să-și decidă soarta: „Mă răsucesc ca un fulg și plutesc pe aripa vântului/ cu pieptul străpuns de rugina acestui cui/ ce m-a străpuns de la naștere răsucit și sfielnic/ ca să ridic la lumină al suferințelor pomelnic.// Gânguresc porumbeii pe acoperișele lumii,/ pe cer se rotesc ciorile, vulturii, uliii/ pe pământ mi se trage cămașa la soartă/ carnea mea dedublată e vie și moartă” („Odă”). Creație imperfectă, ca orice ființă lipsită de invidie narcisistă, care nu îndrăznește să se plaseze în centrul universului, poetul conștientizează târziu povara acestei imperfecțiuni: „De câtva timp simt că îmi lipsește ceva// îmi lipsește o pană de înger pe umăr/ îmi lipsește o frunză din pomul din paradis/ îmi lipsește o scoică de pe fundul unui ocean fără nume// fără ele viața mi-e șontoroagă/ pășesc într-un singur picior/ și am un ochi ciclopic în frunte” („De câtva timp”). Valențele orfice ale discursului liric se legitimează nu numai prin preferința pentru scrisul în dulcele stil clasic (deși Radu Ulmeanu excelează și în construcția abruptă, fragmentată, în vers alb), melodicitatea frazării poetice fiind mai puțin importantă prin comparație cu trimiterile mitologice, cu asumarea destinului de cântăreț al pierderii totale și al îmblânzirii monștrilor din real și din imaginar. Cântecul, fie el de dragoste sau de moarte, este plăcut divinității, mai ales atunci când în el se insinuează fiorul penitenței: „Sufletul meu e o vioară/ cântă când vesel, când trist/ ca-n mâna unui lăutar bătrân/ la o petrecere// (...)// tonurile înalte sau joase/ îmi răsună mereu în urechi/ linia melodică îmi sfâșie trupul/ flagiolete melancolice și pizzicato-uri/ mă repun pe picioare// undeva în cer Dumnezeu mă ascultă” („Vioară”).

În ciuda referirilor dese la evadări/ la plecări - dincolo de abis, în cântec, în dragoste, în vis ș.a.m.d. -, Radu Ulmeanu nu se complace în ipostaza de locuitor permanent al unui univers imaginar. Cu vocație de *poeta vates*, dar și de *poeta faber*, el se implică în viața cetății, adăugând retoricii înalte a multor construcții lirice și tonalitatea vituperantă, justificată de realitățile dintr-o „țară plină de umor și tristă” (de remarcat, totuși, că lirica lui Radu Ulmeanu are prea puține puncte comune cu lirica bacoviană). Mai mult Caragiale decât Bacovia, poetul vede monstruos și simte enorm cabotinismul contemporan, supunerea la consumism și distrugerea valorilor: „ne zvârcolim în aceeași combinație de contrarii/ murim sau trăim în aceleași culori spălăcite// (...)// românul a ajuns ca bobul de sare în ploaie/ se hlizește uitându-se în oglindă/ se preacurvește în poarta bisericii// și tace când trebuie să cânte/ și zbiară când trebuie să tacă/ și dănțuiește pe buza mormântului” („O țară”).

Radu Ulmeanu este un poet complex, capabil de construcții polifonice, cultivat și sensibil, al cărui imaginar poetic nu oferă niciodată o singură cheie de lectură. Plasarea în abis (și dincolo de el) este un mod de a se regăsi (ori recuceri) pe sine, prin fragmentarea imaginii de sine și apoi recrearea ei, în totalitate și repetitiv, într-o buclă temporală care mai mult provoacă decât cheamă și îmblânzește infinitul. Aparent agresiv, amator de sintagme nu întotdeauna ortodoxe, el trebuie perceput ca individualitate creatoare capabilă să-și decanteze rănile/frustrările/suferințele și să le transforme în poezie autentică: „am traversat pustiuri de nisip torid/ am urcat munți de cleștar/ cu pâraie, cascade hohotitoare/ cu izvoare ca gheața/ care se refuzau gurii mele însetate// (...)// în fața mea, cuceritorul cauzelor pierdute/ mai e doar o singură redută/ o fortăreață cu porțile deschise larg/ în care nu vreau nicicum să intru” („Comedie mută”).

Valeria MANTA TĂICUȚU

* **Radu Ulmeanu**, „Dincolo de abis”, Editura Grinta, 2021

Locul I
ANA PASANCIUC

probleme insolubile

m-am înghesuit
într-un ghem nedefinit
într-o sferă în care am uitat
de mine
de bulbii de crini negri din balcon
și de tipul care îmi trimitea
zilnic e-mail-uri

naftalina umezită
cercuri de gheață
în a doua pierdută
zi de septembrie

simțeam căldura
nopților epuizate
de sfârșitul timpului

zaruri împrăștiate
unde visele
par să nu mai revină
niciodată

am văzut începutul
serilor grele de toamnă
lumina spartă mărunt
și cheile aruncate pe străzi

vis fără nume

scriu din ultima gară
trenul ruginit a plecat de mult

o ultimă scrisoare
scrisă cu sânge
te învață să iubești
vei rămâne mereu
în sufletul deja cristalizat

sunt pierdută între infern și paradis
la marginea universului
închizi ochii de lacrimi
oamenii vor dispărea
te vei transforma într-un colibri
vei oferi un ultim dans

trupul obosit
satisfacție între cer și pământ
aerul încearcă să ne ucidă cu raze de foc
continuă să iubești
și vezi ce frumoase sunt florile

drogul care îmi oferă dependență
mă sting în brațele pline de venin
melatonina care îmi alină nopțile
trăim într-un labirint nerezolvat

acum tac
gândurile mi le voi închide într-o scoică
apoi voi uita de ea și abisul timpului pierdut

Locul al II-lea
DANA ȘTEFANIA BRAȘOAVĂ

Adam

cu tine nu îmi era foame niciodată
căci îți purtai mereu gâtul
la vedere să observ
cum ți-a dat mărul în pârg

și dacă nu mă săturam așa doar privindu-te
îți dădeai capul pe spate
îl decojeai repede și
mă lăsai să îi adulmec dulceața

îl simțeam pleznindu-mi sub limbă de
atâta copt îi sorbeam cu zgomot
zeama îl înghițeam pe nemestecate
fără semințe de teamă să nu cunosc
mai multe decât îmi era permis și să rămân fără rai

apoi ajungeam la cotor și
iar mi se făcea poftă ca și cum nu te-aș mai fi
gustat niciodată până atunci

a fost o vreme când...

a fost o vreme când o mințeam pe mama
să ne putem plimba teleleu
unul pe pielea altuia

și mă credea chiar dacă mă întorceam acasă
cu două linii în loc de buze
și părul îmi mirosea a vânt
de-atâta alergat pe aleile pieptului tău

și-mi dedicai poezii
și-aveam în fiecare zi alt nume
Delia, Alexandra, Mădălina, Andreea
căci niciodată nu erau scrise doar pentru mine

eram mai multe laolaltă
o coadă lungă la magazinul universal
unde mă trimitea mama după
nimicuri
și altele ca tine

Locul al III-lea
ANDREEA DUDUMAN

***

ne trimitem fotografii
cu noi cu mobila cu paharele

știu că ai o zi proastă
îmi trimiți negrul

ai o zi optimistă
îmi trimiți natura de acolo
îmi trimiți păsările copacii stelele

ești stresat
îmi trimiți ceața norii

ești plictisit
îmi arăți cum ți-ai decorat casa

ești fericit
și ajungi la mine în galerie

când ai o zi depresivă
rămâi acolo
în neamț rămâne și natura
nu mi-ai mai arătat cum e vremea la tine

stau duminică seara târziu
socotesc zilele tale bune
ești nefericit
când și eu rămân în suceava.

soarele e înșelător

văd clădiri înecate în ceață amară
acoperite de stele printre nori
și aud cum pornesc mașinile spre mare

tu trișezi

vezi păsările cum se întorc acasă
cum brazii adună vietățile
auzi presiunea liniștii din atmosferă
și concerte silențioase în iarbă

dimineața plouă
mă trezesc dormind
se izbesc stropii de pervaz
și o furie cerească mă cutremură

tu nu știi de existența ploii
doar a curcubeelor de după

cred că ești un spiriduș.

Mențiune I
CĂTĂLIN RĂCILĂ

Cântec de soare-n lună

Dumnezeu din cer visează,
când de nul și când de fază,
când de frig și de căldură,
când de dragoste și ură.

Doamne, iartă-ne, de poți,
de ne-car și de ne-roți,
de ne-toamnă, de ne-stare,
de urât și de-ntristare!

Lasă-ne să fim de doi,
să pictăm cu stele moi,
să stropim cu soare-n lună,
din vulcan cu flori de spumă!

Și de șase să fim toți,
Doamne, lasă-ne, de poți,
Să hrănim cu zbor mărunt
visul ochiului cărunt!

Și din noapte, dimineață,
și din lacrimă, dulceață,
din octombrie, mărțișor,
din ocean, flămând ogor...

Cântec de spargere-n inele

Valul se sparge în ropotul sării,
august de vară primejdios,
scoicile scapără flăcări de stele,
marea se roagă de sus în jos,
nopțile surde adună cu ele
calmul și teama și ziua de joi,
și soarele roșu se sparge-n inele
și peștii fac dragoste doi câte doi.
Foame de vânt și de stuf legănat,
zâmbet în ochi și în mâini focuri vii,
suflet balsam de zeu mângâiat,
aripi de lumină și din stele copii!

Mențiune II
ALEXIA PLĂCINTĂ

Transversală

mă modelez după tine
punct de sprijin
fă-te lumânare de ceară
                    la capătul patului
eu voi fi vertical asemenea ție sau
fă-te soarele rotund din picturi în ulei
eu voi fi razele ce te conturează
fă-te apă tulbure
eu voi fi un înotător optimist

cobor și mă înalț ca săgeata unei sonde
de intensitatea luminoasă a nucleului tău
oscilez ca o mărgea pe colierul prețios în funcție de tine
picioarele mele ating pământul
e real Geea mă primește cu brațele deschise

capul atinge norii
transversale între spații paralele

Camera de panică

dă-mi un corp în care să trăiesc
home sweet home
adu-mi o limbă cu care să vorbesc
să-ți spun tot ce vrei să auzi
recit versuri desprinse de pe miocard
implantează ochii tăi mari și umezi
în craterele mele craniene
vreau să văd lumea virtuală răsturnată mai mică

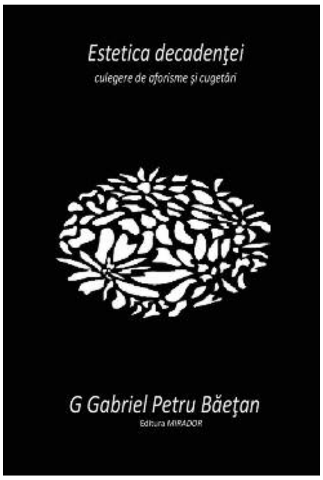
oasele tale sunt scaunele mele mici
pe care-mi întind mințile obosite
pielea ta grădină cu spini
miros de izmă liniștea arborilor
susurul sângelui râurilor din vene
mintea ta oglinda în care-mi văd toate unghiurile
sunt un corp geometric cu distanțe exacte

inima ta
camera de panică
adun mercur la nesfârșit

Ludismul aforismelor sau despre luciditățile eului radical. O carte a lui G. Gabriel Petru Băețan

În imaginarul cultural colectiv, intelectualismul a devenit și el o floare rară, inflația nu ia în această purulență malignă, din coincidențe miraculoase ori din efort constant de de-purificare a conștiințelor, de re-orientare a temperamentelor, calea spre ideea de produs axiologic garantat. Garantat, adică, de talent, valoare. **G. Gabriel Petru Băețan** știe și el că nu pleci la drum (de seară sau de

dimineață), pentru asediul investigării habitudinilor din cotidian, dacă nu ești înarmat, dincolo de pofta explorării laborioase, de care poftă suntem capabili toți, dacă nu deții, ca singură măsură a tuturor temperanțelor spiritului, doza de entuziasm cultural pe care ți-o asigură, atunci când îl ai berechet, harul.

Remarcat în spațiul liric, autorul acesta îndrăznește, cu destule argumente, grefa unei zăbave în uriașul paradox care este însăși viața, fiindcă i se pare, desigur, că trăim cu toții în țara tuturor devălmășiilor spiritului, într-o nefinalizată, nefericită epigramă.

Estetica decadenței (Arad, Editura Mirador, 2018, 82 p.), culegere de aforisme și cugetări (aforisme în ordine aleatorie, cum insistă autorul, subintitulându-și secțiunea noilor tentații), se înscrie în cursa acestor „confruntări", între însăilări de sofianisme și luciditate radicală, vorba de spirit și ironia gravă. Cartea înseamnă o devenire a eului privindu-și lucid tentațiile descifrării luminii ori, *à contraire*, grobianului din om, măsurării deambulante a devianțelor firii față cu veghea nevoii întâmplărilor pure din destinul omului (*„Sarcasmul este o artă. Bășcălia este doar bricolaj"*, p. 32; *„Cum să nu mai avem exporturi? La câtă incultură cultivăm?"*, p. 53; *„Nu cerul este limita, ci lipsa idealurilor"*, p. 31), redistribuirii cunoașterii pe paliere ale recunoașterii valorii. Viața, în adevăr, nu e șiragul unor izbucniri colerice din care hazardul să aleagă notația instinctului obscur, cogitațiile individului țin de vastul intermezzo cultural-spiritual, efectul de ecou e urmat întotdeauna de replica lucidității: *„Totul este posibil! Când gândești"*, p. 78; *„Până când nu ești constrâns să zbori, nici nu știi că ai aripi!"*, p. 52; *„Snobul, o molie care se crede licurici."*, p. 16.

Cartea are și pansonul ei elegiac, viața e o continuitate a contrariilor, dar pasionalul e normat, strategic, e reținut ca argument al supraviețuirii spiritului. Povestea lumii e, astfel, o derivată, intervalele (nu importă cronologii, aici) fiind secționări în indubitabil, disociativul se îmbățoșează în interacționări, eul auctorial disjunge în varii experiențe spre a conchide, sentențios, vocația inflaționistă a unei societăți (aceasta, a noastră) în care dezamăgirea schimonosește (ah, concettism, concettism!) faciesul cultural. Instinctul șablonard e biciuit (despre aforisme, „ar fi de preferat ca ele să reprezinte și un bici!", zice autorul, prefațându-și opul), avalanșa de enormități în deciziile grupurilor de interesați față cu atitudinile grupurilor de indiferenți lărgind falia. Nimic inclusivist, totul inerțial, nimic miraculos, totul vopsit (leopardul mâhnirii doarme și el, dincolo de gardul izolaționist), jarul resentimentar pârjolește de-a valma și neselectiv: *„În comunism, cultul personalității. În democrație, cultul nulității."*, p. 9; *„Învierea morților? Doar dacă aduce avantaje electorale!"*, p. 37; *„Dascălii fără vocație - așa începe falimentul unei nații!"*, p. 68.

Volumul lui G. Gabriel Petru Băețan are meritul de a fi dizolvant ca o iritare necesară a anostului. El consacră o previzionare a unei realități exterioare. Notațiile eului actant, însă, nu ajung echilibrărilor balansului real și ideal, fiindcă maladiile de caracter nu le vindecăm prin radicalism sever, iar spălatul rufelor e operațiunea care trebuie să ne facă pe toți părtași la curățenia națională. Ludicul cărții deshamă corect opulența filosofardă și micșorează riscul sfielii exagerate în rostirea grațios-sentențioasă a adevărurilor care, adesea, îi supără pe cei din preajma noastră, chiar dacă nu-i cităm. Bun și avertismentul autorului: *„Odihnește-ți numai trupul! Mintea, niciodată!"* (p. 59).

Ionel BOTA

Lumea văzută din perspectiva unui stingher...

Cele 16 proze scurte, reunite sub titlul modest, *Povestiri stinghere*[*], singuratice prin formulă narativă, nu sunt stinghere decât în proiecția autorului, prin reflectare, probabil, a condiției creatorului în raport cu lumea lui de fantasme. Aceeași plăcere de a povesti, ca în *Marşul invalizilor*, dublată acum de exprimentarea unor procedee și tehnici narative, intuite, derivate din specificul poveștii. Se poate detecta chiar o schemă epică, identificată în *Doxologie pentru glorificarea lui Marin a lu Clâțu. Rugăciunea dreptului Simeon. La umbra lui Athanasie cel Mare. Slavoslavie*, prima povestire, *Viza de flotant*, *Oameni și afaceri*, *Săgetătorul lui Achile*, *Istoria unei păpuși*. Narațiunea debutează lin sau abrupt, își urmează firul, iar, la final, cumulul de fapte și întâmplări apare fie ca vis, marcat de *trezirea* personajului, fie ca halucinație. Se sugerează, astfel, relația dintre realitate și ficțiune, intersectarea planurilor în imaginația proiectivă a naratorului, continua curgere a planurilor vizibile și invizibile ale realității.

Dreptul la singurătate este, din acest punct de vedere, al intersectării/ intervertirii planurilor de referință - realitate și/sau ficțiune -, oarecum emblematică. Având ca temă meditația asupra scriiturii, această proză, cu un grad mai mare de reflexivitate față de celelalte, conține, transfigurat, transpus în haină epică, un crez literar, axat pe condiția creatorului. Creația este operă de solitudine, reflectarea realității ținând de imponderabilele aperceptive ale creatorului. Singurătatea nu este marginalizare, ci timp personal al reflecției. Povestea care se țese este consecință a acestor reflecții, întrunind, prin implicații simbolice, caracter de parabolă. Epicul are tentă SF, iar ineditul vine dintr-o combinație originală în care se resimt aluziile la *Procesul* lui Kafka. Meditația asupra scriiturii se prelungește în meditația asupra umanității, a destinului omului în general. Nu numai creatorul de ficțiuni este singur, omul, în general, este singur. Personajul-narator constată prezența în lume a *oamenilor bizari*, înzestrați paranormal, și îi include în această categorie pe cei vizionari, cu un mare grad de creativitate, care depășesc nivelul de percepție și reprezentare considerate normale. Anormalitatea lor este normalitatea creației. Văzul lor îndreptat asupra lumii este simbolic, iar relația dintre viață și destin, în parametrii parabolei. Martor la un incendiu bizar, provocat de o femeie-cyborg, personajul-narator se trezește *arestat*, internat într-un ospiciu. Ideea e că oamenii resping ceea ce nu pot înțelege. În această întâmplare bizară se decelează motivul permanentei insinuări a morții în clipa de viață, prin care se revelează tragismul condiției umane. Dreptul la singurătate este dreptul clamat în creație, în viață și în moarte.

Alte proze - *Doxologie pentru glorificarea lui Marin a lu Clâțu. Rugăciunea dreptului Simeon. La umbra lui Athanasie cel Mare. Slavoslavie*, *Reîntoarcem armele* - ilustrează relația dintre om și timp, văzută ca relație cu vremurile, cu istoria, traversată de ideea repetabilității istoriei/în istorie. *Doxologie*... este o narațiune cu incizii de ironie și satiră, concepută pe ideea suprapunerii/absorbției universului mare în universul mic. E o istorie văzută din perspectiva satirei, o narațiune cu cheie, în care se pot recunoaște personaje din actualitatea românească. Însuși portretul personajului este realizat din unghi ironico-satiric: „Putea fi El Grande Comandante! Și, dincolo de asta, era charismatic. Știa să tacă filosofic!!!... Când tăcea el se auzea, hăt, departe, cum gândește...” Realitate și ficțiune se amestecă, iar, la final, scalpelul trasează ultima incizie: totul a fost un vis/coșmar al ziaristului Hyppolitus, omul care ia temperatura clipei evanescente. Aluzia la paradoxul lui Zhuang Zhou plutește fantomatic.

Narată obiectiv, la persoana a III-a, în *Reîntoarcem armele*, meditația se absoarbe în poveste. Repetarea istoriei e sugerată prin coincidența dintre actul de la 23 August 1944 și cel din decembrie 1989. Timpul devine laitmotiv obsedant. Meditația asupra timpului/istoriei („Timpul trecea”, „Timpul se oprise”, „Timpul sta pe gânduri”, „Nici timpul nu se mira”, „Timpul era nepăsător”, „Timpul rămăsese afară”, „Timpul se furișase și el prin orificii”, „Timpul înlemnise. Nu! Devenise fier”, „Timpul, nu!”, „Poate timpul să-l fi văzut”, „Timpul ședea ca un piton înfășurat pe crengile de fier”, „Nu știu ce făcuse timpul, între timp”, „Timpul? Dracu știe pe unde era!”, „Timpul delira”, „Timpul făcea eforturi să stea treaz”, „Timpul zâmbea zeflemitor”, „Neamurile proaste mergeau în paradis, în vizită la nașii-boieri! Cu timpul după ei!”, „Timpul își făcea rezerve”, „Timpul nu înseamnă și noroc”) segmentează narațiunea, infuzându-i doza necesară de lirism și melancolie. Timpul se confundă cu istoria, nerăbdător și invadator. Atitudinea naratorului decurge din cea a autorului. Viziunea naratorială și auctorială se suprapun până la absorbția totală. Simbolismul prozei derivă din caracterul de parabolă, realizat prin translația de la particular la general. În destinul unui singur om, Vasile, poreclit Prostu, se poate identifica destinul nostru ca popor în eterna tranziție prelungită, resimțită dramatic prin moartea tuturor valorilor naționale. Finalul sintetizează sentimentul greu al învinsului: „Cu ochii larg deschiși, cu mâinile întinse, umblu bezmetic prin Lumea nouă, de acasă, căutându-mi Patria... doar timpul poate să mă ducă până la Ea...” Un fir de speranță supraviețuiește, totuși, în această lamentație.

Senectutea este o temă de meditație în *Viza de flotant*, *Destine de sticlă*, *Lacrimi de mahala*, *Săgetătorul lui Achile*, *Cronica mondenă de la un bal nemascat*. La această vârstă, gândurile se îndreaptă spre evaluarea vieții, pregătirea mentală pentru marea trecere. Drama senectuții vine din confruntarea limitelor trupului cu dezmărginirea aspirațiilor. Realitatea dezamăgește, acești seniori sunt prizonieri ai limitei impuse de puterile împuținate ale trupului. Ceea ce dezamăgește este, însă, compensat prin vis, prin ficțiune. Neîmplinirile sunt surmontate prin proiecție interioară, trăite impoziv. Puterea lor de a fantaza este imensă și, prin ea, își construiesc o lume doar a lor. În *Săgetătorul lui Achile*, de exemplu, întoarcerea în timp a lui Puiu Solovăstru, la momentul unic al iubirii pentru balerina Cesonia Zorlescu, este proustiană, declașată de ascultarea unei melodii care-l face să se simtă pe linia de demarcație dintre vis și iluzie. Viața este vis, iluzie și, în această confundare de planuri, totul se repetă, dând impresia unei simultaneități bizare. O meditație a personajului-narator, ziarist de investigație, din *Dragoste în suburbii*, este edificatoare pentru modul de a concepe/înțelege lumea cea aievea: „Mă întâlnisem cu neverosimilul și cu absurdul la ele acasă și mă surprinseseră”.

Prezența modelului caragialian se simte în *Oameni și afaceri*. În cârciuma lui Strâmbache, Lache, Pache și Mache beau vin pelin și visează să-și schimbe viața printr-o întorsătură a norocului. Ironia care însoțește epicul e concurată de un râsu'-plânsu' de sorginte populară, potrivit căruia norocul e mereu în altă parte, fapt probat chiar de situațiile din basme, în care copiii, pentru a-și găsi norocul, negăsindu-l prin apropiere, trebuie să plece în lume... Tot de ironie îngăduitoare ține și dezlegarea, în final, a situației: totul n-a fost decât visul lui Strâmbache, falimentar, care spera să recupereze datoriile de la cei trei și să depășească, astfel, momentul dificil.

Interesantă ca idee epică este proza din *Memoriile unui câine*, narată subiectiv, la persoana întâi, prin tehnica povestirii în povestire, din perspectiva unui câine. Este lumea văzută prin ochii lui, ai câinelui: „Oamenii sunt cele mai bune, mai deștepte, mai puternice și mai frumoase ființe... dar nimeni nu le întrece răutatea și perversitatea”.

Bun observator al realității, cu imaginația receptivă, deschisă pentru mișcările omenescului, alegându-și mereu instrumentele și culorile pentru a așeza imaginile în reprezentări viabile, **Florin Anghel Vedeanu**, prin ale sale *povestiri stinghere*, își găsește locul în compania literaturii actuale ca mărturie personală despre lumea prin care trece. Calitatea de martor al actualității, de investigator al straturilor ei, se răsfrânge asupra veridicității prozei, în ciuda adierilor unui fantastic de tip popular, prezent în unele, pentru a compensa realul prin ficțiune și a augmenta ficțiunea prin adaosul realului.

Ana DOBRE

* **Florin Anghel Vedeanu**, *Povestiri stinghere*, Editura Hoffman, Caracal, 2021

Cursă lungă

Era miros de zefir în aerul vălurit ca-ntr-o apă mişcată,
încă nu se luminase, era ora ei preferată,
când, odată cu pescarii şi gunoierii, se îmbrăca grăbită
și se-arunca în orașul tăcut ca într-o scorbură gri.

Acum se despuia, hainele îi cădeau ca nişte mărgele
de sticlă pe nisipul rece, totul se auzea tare, marea
cânta un leneş vals, muşchii încordaţi de teamă
și hotărâre, chipul pe care nu se putea citi nimic.

Era senină ca ziua şi blândă ca o iarbă,
se îndrepta calm spre apă, picioarele-i simţiră
răceala dimineţii, scoicile multe adunate de
valuri şi de timp.

Era ultimul drum, ultima cursă lungă,
ce-ncepea înăuntrul primei mame, marea,
și se termina în sărut de zenit, acolo unde
demult o aştepta ceva ce nu ştia.

Cât timp trecuse de când înotase pentru prima
dată? Câte brăzdări de unde, câte sărbători ale
trupului, câte trânte cu apele străine?
Acum era aici, în sfârșit era acum...

Noiembrie 1985

Nu erau culori în noiembrie atunci,
doar impresii îngheţate şi ploioase –
pe drumul spre muncă treceai
pe lângă bârlogul unui urs polar.

Eram singurii trecători prin acele vremuri de praf,
pierdusem șirul nopții.
În timp ce laboratorul developa lumina,
aleile din parc ascundeau urme bizare.

Era noiembrie şi racheta albă zbura,
învăţasem secretul păsărilor migratoare,
în parcul nostru ascuns se înscena ceva,
zorii au venit cu lanterne în ochii mari ca o zare.

Lumea imaginară a lui Baudelaire

Baudelaire a gustat din
visele bej ale lumii decadente,
din căderea maselor în
somnul adânc de un secol.

Întins pe podeaua apartamentului său,
inhalând opiu, a auzit
zumzetul orașului distilat
în orizontul de fum şi oţel.

Verdele-absint al visului lichid,
construit din spleen şi fragilitate,
de pe eșafodul palid,
spațiu abstract
din underground.

Faţă cu Terra

Faţă cu Terra,
Izbind scoarţa scorojită,
Ţipăt de pescăruş.

Suprafaţa pământului era dură la atingere,
avea textura oaselor zdrobite din care
construim temple. Pământul cerşea îndurare,
pământul în agonie, pământul era blând.

Cunoştea călătorii, ea, care se rotea şi zbura,
aşa că-i trimise cea mai moale saltea: flori pentru
casca de cosmonaut.

Îşi recunoscuse creatorul:
aşteptase milenii şi acum el era mort,
dus la cer.

Iubire, ultrasunet,
sărut, inimă, rotire...

Când mama era golan

- Fiule, a fost o vreme când
Mama era golan nu din vocație.
Dacă era după ea, rămânea în biblioteca gri,
Atunci când au venit să spargă zidurile Universității.

Era o vreme când înfloreau teii,
Dar mirosea a bitum și curgea din cer smoala,
Când oamenii purtau haine sfâșiate
Și cântau la chitări sub cerul liber.

Mama se pregătea să meargă acasă
Cu cărți vraf sub braţ şi cu doi
Covrigi în plasă, hrana ei pe o zi.
În rest, muzică şi filme.

Nici ea nu știa exact când a devenit golan.
Cine a mai văzut golan cu fusta plisată?!
Dar s-a întâmplat totuși pentru că era vară,
și mult, și târziu, și la fel...

Iubire cuantică

Se-nnădeau constelații când uitam de noi.
Iubirea cuantică exploda în miliarde de lumi
Paralele care se vor întâlni mereu-niciodată,
Din praful de stele al veşmântului din lumea cealaltă.

Plecau sori în nave maure de piatră,
Se-ngânau poeme ca o amintire dintr-o altă viață.
Destinul meu cuantic se-ndrepta spre al tău
Cu paşi mărunţi de vrăbiuţă mirată,
Zenitul meu zeu.

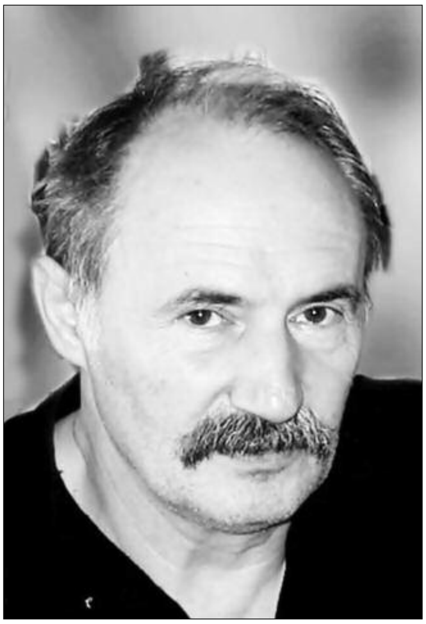
Ioana COSMA

Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 94
■ Decembrie 2021
Cafeneaua literară

Virgil DIACONU

DE LA DOGMA IUDAICĂ A ȚAPULUI ISPĂȘITOR LA DOGMA CREȘTINĂ A MÂNTUIRII

Știm că dogma mântuirii constă, mai întâi, în eliberarea mistică a omului de păcatele și nelegiuirile sale, prin răstignirea și sacrificarea lui Isus Hristos. Cel care îl sacrifică pe Isus prin răstignirea pe cruce este, după cum spune Apostolul Pavel, chiar Dumnezeu:

„El [Dumnezeu], care pe Însuși Fiul Său nu L-a cruțat, ci L-a dat morții, pentru noi toți (…).” (*Epistola către Romani* 8, 32)

Același lucru îl afirmă și Sfântul Apostol Ioan:

„El [Dumnezeu] ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său jertfă de ispășire, pentru păcatele noastre.” (I *Ioan* 4, 10)

Prin răstignirea și în final moartea lui Isus teologii și credincioșii creștini consideră că păcatele oamenilor îi sunt transmise lui Isus, Fiul lui Dumnezeu, și că toți păcătoșii sunt scăpați în acest fel de păcatele și nelegiuirile lor:

„[…] Isus, Domnul nostru, S-a dat [morții] pentru păcatele noastre și a înviat pentru păcatele noastre.” (*Romani* 4, 24-25)

Dogma mântuirii este prefigurată în Biblie de o mare sărbătoare evreiască, numită „Ziua Ispășirii” (Yom Kippur), zi în care poporul evreu considera că se eliberează de păcatele comise peste an prin aruncarea acestora asupra a doi țapi: a unui „țap de jertfă pentru păcatele poporului” (*Leviticul* 16, 15), jertfit în numele Domnului, și a unui țap dedicat lui Azazel. Existența „Zilei Ispășirii” și a ritualului ei specific ne arată însă că acestea erau, de fapt, formele de manifestare ale unei dogme religioase antice, pe care o putem numi *dogma țapului ispășitor*.

Ritualul ispășirii de păcate și fărădelegi a credinciosului evreu, care se executa de „Ziua Ispășirii”, era așadar o practică arhaică din vremea lui Moise, iar despre ea s-a vorbit în cărțile *Numerii* (29, 9), *Ieșirea* (30, 10) și *Leviticul* (16, 5-31). „Ziua Ispășirii” și ritualul ei existau, după cum se vede, cu mult înainte de nașterea, în istorie, a mântuitorului Isus, prezentată în Noul Testament.

Ritualul, ce trebuia săvârșit în cadrul acestei sărbători a ispășirii asupra țapului dedicat lui Azazel, ne este comunicat chiar de către Domnul Iahve:

„Îşi va pune Aaron mâinile sale pe capul ţapului celui viu şi va mărturisi asupra lui toate nelegiuirile fiilor lui Israel, toate nedreptăţile lor şi toate păcatele lor; şi, punându-le pe acestea pe capul ţapului, îl va trimite cu un om anumit în pustie.

Şi va duce ţapul cu sine toate nelegiuirile lor în pământ neumblat şi omul va da drumul ţapului în pustie” (*Leviticul* 16, 21-22).

Preotul Aaron, fratele lui Moise, punea țapul dedicat lui Azazel

„viu înaintea Domnului, ca să săvârșească asupra lui curățirea și să-i dea drumul în pustie pentru ispășire, ca să ducă acela cu sine nelegiuirile lor în pământ neumblat” (*Leviticul* 16, 10).

Așadar, țapul, care devenea purtătorul păcatelor întregului popor Israel, era dus din cetate în pustiu, ca să moară acolo cu păcate cu tot. Sau era aruncat în prăpastie. Acesta este „țapul ispășitor”, care îi elibera/mântuia pe evrei de toate păcatele lor. Se vede astfel că, în plan mistic, dogmatic, sărbătoarea numită „Ziua Ispășirii” (Yom Kippur), care există încă din vremea lui Moise și se continuă și după anul 70 ce urmează nașterii lui Hristos, este asemănătoare cu *Dogma mântuirii*, teoretizată îndeosebi în cele patru evanghelii și în cele 14 epistole ale Apostolului Pavel, din Noul Testament.

Atât țapul din vremea lui Moise, cât și Isus, mai târziu, ambii nevinovați, nu sunt sacrificați pentru păcatele *lor*, ci pentru păcatele *altcuiva*, mai precis ale aceluiași popor păcătos Israel, ca și cum în plan mistic-simbolic, poporul iudeu prefera să se curețe de păcatele sale prin moartea unor nevinovați.

Iată cuvântul-lege lăsat de Dumnezeu (Iahve) lui Moise, cu privire la „Ziua Ispășirii”:

„(...) în ziua aceasta [„Ziua Ispășirii”] vi se face curăţire, ca să fiţi curaţi de toate păcatele voastre, înaintea Domnului, şi curaţi veţi fi. Aceasta e cea mai mare zi de odihnă pentru voi şi să smeriţi sufletele voastre prin post. Aceasta este lege veşnică” (*Leviticul* 16, 30-31).

Aşadar, Domnul ştie prea bine că poporul Său este plin de păcate şi, pentru că sfinţenia Sa are nevoie de un popor curat moral și religios, El rânduiește prin voința și puterea Sa, anual, „Ziua Ispășirii” (Yom Kippur), și îi asigură pe păcătoșii evrei că ei vor fi curățiți de păcate: „și curaţi veţi fi.” Altfel spus, „și mântuiți veți fi!”

În *Numerii* (29, 9), Dumnezeu afirmă că țapul adus ca jertfă pentru păcat este „spre curățirea voastră”, în *Ieșirea* (30, 10), se spune că „Jertfa de curăţire cea pentru păcat (...) este marea sfinţenie înaintea Domnului”, în *Leviticul* (16, 31) Domnul afirmă că „Ziua Ispășirii” este „lege veșnică”, iar într-un alt pasaj din *Leviticul* (23, 29-30) Dumnezeu ne avertizează că „Tot sufletul care nu va posti în ziua aceea se va stârpi din poporul său; și [pe] tot sufletul care va lucra în ziua aceea îl voi stârpi din mijlocul poporului său.”

Din toate acestea vom reține că (1) eliberarea sau curățirea de păcate a poporului Israel este cerută chiar de către Dumnezeu, ea fiind considerată „marea sfinţenie înaintea Domnului”, și că (2) nerespectarea curățirii anuale de păcate și a sfințeniei care se dobândeşte în acest fel este pedepsită de către Dumnezeu prin stârpirea „din mijlocul poporului” a celor neascultători. Curăţirea anuală de păcate este aşadar obligatorie...

Tot atât de importantă, ba chiar de o mai mare amplitudine și de un mai mare impact, este *dogma mântuirii* prin sacrificarea lui Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, această dogmă contribuind la fundamentarea creștinismului.

În vremea Noului Testament, *dogma mântuirii* prin sacrificarea lui Isus începe să înlocuiască tot mai mult *dogma ispășirii de păcate* prin sacrificarea țapului, din Vechiul Testament. De altfel, înlocuirea vechii dogme este determinată atât de faptul că dogmele se aseamănă prin principiul mistic al transmiterii păcatelor de la păcătoși către altcineva, fie acesta un țap, fie Isus, cât și de faptul că Isus, ca Fiu al lui Dumnezeu, oferă prin el însuși o autoritate sporită noii dogme a mântuirii. Cu privire la această nouă dogmă a mântuirii, textele sacre spun că, pe de o parte, Isus *ridică* sau *poartă* păcatele păcătoșilor, iar pe de altă parte, că prin eliberarea de păcatele sale omul este mântuit, deci că el intră în *comuniune cu Dumnezeu*. Dogma mântuirii continuă, cu un alt mântuitor, Isus, dogma țapului ispășitor, și are același mecanism mistic al transmiterii păcatelor. Oricum, ambele dogme conduc la curățirea sau eliberarea de păcate a credinciosului, fie prin abandonarea în pustie, deci prin omorârea anuală a unui țap încărcat mistic de păcatele omului, fie prin sacrificarea pe cruce a lui Isus, sacrificare prin care se crede că noi suntem eliberați de toate păcatele și fărădelegile, acestea fiind luate asupra sa de către Isus.

Apostolul Pavel – o comparaţie între „Ziua Ispășirii” și mântuirea prin sacrificarea lui Isus Hristos

Sfântul Apostol Pavel, care este cel mai important teolog al mântuirii din vremea sa, este autorul unui text în care pune față în față cele două dogme: dogma țapului ispășitor și dogma mântuirii prin sacrificarea lui Isus, cu scopul de a arăta „superioritatea” noii dogme a mântuirii față de vechea dogmă iudee a țapului ispășitor. Apostolul face însă acest lucru fără să numească cele două dogme, ci doar sugerându-le. Dar iată ce spune el:

„Într-adevăr, legea [...] nu poate niciodată – cu aceleași jertfe aduse neîncetat în fiecare an [de «Ziua Ispășirii»] – să facă desăvârșiți [să mântuie] pe cei care se apropie” de aceste jertfe, „pentru că este cu neputință ca sângele de tauri și de țapi [jertfiți în «Ziua Ispășirii»] să înlăture păcatele [păcătoșilor care vor să se mântuiască]”.

Nici jertfele aduse de preoți, „niciodată nu pot să înlăture păcatele; acesta [Isus] dimpotrivă, aducând o singură jertfă pentru păcate [propria răstignire și moarte], a șezut în vecii vecilor la dreapta lui Dumnezeu [...]”. Căci „printr-o singură jertfă adusă a dus la veșnică desăvârșire [mântuire] pe cei care se sfințesc.” (*Epistola către Evrei* a *Sfântului Apostol Pavel* 10, 1, 4, 11, 13-14, p.m.).

Apostolul Pavel afirmă așadar că legea lui Moise, prin care înțelegem dogma țapului ispășitor, activată de ritualul din „Ziua Ispășirii”, este incapabilă să îi desăvârșească, deci să îi mântuie pe păcătoși, pentru că nici „sângele de tauri și de țapi [jertfiți în «Ziua Ispășirii»]” nu are capacitatea „să înlăture păcatele [păcătoșilor care vor să se mântuiască]”, nici jertfele aduse de preoți, „niciodată nu pot să înlăture păcatele”, ci numai Isus, care, „printr-o singură jertfă adusă [propria jertfă, deci moartea sa pe cruce] a dus la desăvârșire [mântuire] pe cei care se sfințesc.” (*Evrei* 10, 1, 4, 11, 13-14, p.m.).

În acest text, Apostolul Pavel este în mod decis critic, pentru că el neagă eficiența mistică a ritualurilor vechi din legea lui Moise, din „Ziua Ispășirii”, optând în schimb pentru *noua* dogmă a mântuirii prin jertfirea lui Hristos, care era, de altfel, centrul noii religii, creștinismul.

„Ziua Ispășirii” sau dogma ispășirii prin sacrificarea țapului apare astfel ca fiind depășită dogmatic, pentru că Isus Hristos, ca Fiu al lui Dumnezeu, este un instrument al mântuirii înmiit mai puternic. Așadar, în epoca Noului Testament, care la evrei era în bună parte epoca spiritului lui Hristos, *dogma ispășirii* este *înlocuită* de creștini cu *dogma mântuirii* prin sacrificarea pe cruce a lui Isus. Iar noua dogmă este legitimată și apărată chiar de către Apostolul Pavel, care era conștient de faptul că dogma mântuirii contribuie la întemeierea și consolidarea noii religii creștine.

Dogma mântuirii și dogma țapului ispășitor în *Zoharul*

În *Zoharul* (*Cartea splendorii*), scrisă de către Rabbi Simeon ben Yohai și fiul său, Rabbi Eleazar, în secolul al II-lea d.Hr., se afirmă următoarele:

„În paradis este un Palat care poartă numele de *Palatul bolnavilor*. Mesia intră în acest palat și cheamă toți bolnavii, toate durerile, toate suferințele și toate necazurile și le invită să se abată asupra lui; și toate se abat într-adevăr asupra lui. Dacă nu și-ar fi luat singur sarcina de a suporta pedepsele meritate de Israel, nici un om nu ar fi putut suporta necazurile decurgând din păcatele comise; de aceea Scriptura adaugă: *El a luat singur asupra sa durerile noastre*” (II, 212a, în 1, pp. 180-181).

Autorii textului ne prezintă dogma mântuirii, din care înțelegem că Mesia (Isus) ia asupra sa toate durerile, toate suferințele și toate necazurile lui Israel, care sunt consecințe ale păcatelor sale. Și autorii *Zoharului* continuă imediat:

„Atât timp cât Israelul locuia Pământul sfânt și oferea sacrificii, era ferit de toate bolile și necazurile prin meritul sacrificiilor oferite. Acum Mesia poartă toate durerile și necazurile întregii lumi” (ibid.).

Fragmentul face referire la sacrificiile de animale din trecut, iar noi trebuie să ne gândim mai cu seamă la sacrificarea țapului ispășitor. Aici este vorba, așadar, despre dogma țapului ispășitor, care era valabilă și activată „atât timp cât Israelul locuia Pământul sfânt și oferea sacrificii”. Prin aceste sacrificii, și mai ales prin sacrificarea țapului ispășitor în cadrul sărbătorii anuale Yom Kippur (*Ziua Ispășirii*), poporul Israel „era ferit de toate bolile și necazurile”. Însă acum, cel care „poartă toate durerile și necazurile întregii lumi” este Mesia.

În fragmentele de mai sus, dogma mântuirii prin Isus Hristos este pusă alături de dogma țapului ispășitor, iar comentariul lor pune în evidență faptul că cele două dogme au același scop – mântuirea păcătosului Israel.

Ceea ce este totuși diferit față de ceea ce știam până acum despre mântuire este faptul că aici păcătoșii nu sunt eliberați de păcatele lor, ci de mulțimea durerilor, suferințelor, necazurilor și bolilor „decurgând din păcatele comise”, deci sunt mântuiți de suferințele care urmează păcatelor. Așadar, păcătoșii rămân cu păcatele lor, sunt pedepsiți pentru ele cu toate durerile, toate suferințele, necazurile și bolile, iar în final sunt eliberați de aceste pedepse, sunt mântuiți.

xxx

În concluzie, putem spune că mântuirea păcătoșilor este susținută de două dogme: dogma țapului ispășitor și dogma mântuirii prin sacrificarea lui Isus Hristos.

Pertinența mistică a acestor dogme este apărată fie de versetele răspândite în mai multe cărți ale Bibliei, fie de către Apostolul Pavel în scurtul său fragment aluziv din *Epistola către Evrei* (10, 1, 4, 11, 13-14), fie de către Rabbi Simeon ben Yohai și fiul său, Rabbi Eleazar, în *Zoharul* (*Cartea splendorii*), scrisă în secolul al II-lea d.Hr.

Cele două dogme, dogma țapului ispășitor și dogma mântuirii prin Isus Hristos, sunt asemănătoare și în

continuitate mistică, pentru că ele au același scop – acela de a-l elibera pe Israel de păcatele sale sau de consecințele negative pe care aceste păcate le au asupra păcătoșilor –, adică de multele și feluritele suferințe pe care le primesc din partea divinității ca urmare a păcatelor comise.

După cât înțelegem, dogma țapului ispășitor trebuie să fi fost anterioară dogmei mântuirii prin sacrificarea pe cruce a lui Isus Hristos, iar ea și-a transmis spiritul mistic iertător-mântuitor-salvator asupra dogmei mântuirii prin Hristos.

Dogma mântuirii prin sacrificarea lui Isus Hristos are o importanță capitală pentru creștinism, pentru că, pe de o parte, ea îi propune omului un Dumnezeu în care să creadă, mai precis un Dumnezeu umanizat, pe omul-Dumnezeu Isus, iar pe de altă parte, ea îi oferă omului un sens existențial – acela al mântuirii (eliberării) de păcate (sau de urmările nefaste ale păcatelor).

Dar firește că dogma mântuirii prin sacrificarea pe cruce a lui Isus Hristos ridică și o serie de probleme, pentru că față de curățirea sau eliberarea de păcate prin sacrificarea unui țap, mântuirea prin sacrificarea lui Isus este mai greu de acceptat de către omul rațional, laic, din cauza faptului că cel sacrificat pentru mulțimea păcatelor noastre este un om, un om exemplar, ba chiar Fiul lui Dumnezeu: este omul-Dumnezeu Isus, care nu are niciun păcat ce ar putea să îndreptățească răstignirea și moartea sa. Știind că Isus nu are niciun păcat, omul rațional socotește că este nedrept ca Isus să plătească cu moartea *sa* pentru păcatele *altora*.

Prin toată învățătura pe care ne-a lăsat-o, cel puțin în *Predica de pe munte*, Isus ne îndeamnă să ne iubim semenii și să facem binele; el ne iubește, iar noi îi răsplătim iubirea răstignindu-l pe cruce, deci omorându-l, sau acceptăm fără întrebări și fără regrete răstignirea lui, socotind că ea ne salvează pe noi, păcătoșii, de toate păcatele. Mai este vreo religie care să își omoare liderul spiritual și care să își considere credincioșii mântuiți chiar ca urmare a acestei răstigniri?

Dar să ne gândim o clipă și la păcătoși, printre care îi putem număra și pe bolșevicii, maoiștii, naziștii care au omorât prin împușcare sau gazare sute de mii sau chiar milioane de oameni... Toți aceștia sunt judecați de *două* instanțe diferite și opuse prin deciziile lor: de o justiție umană, rațională, față de care ei răspund pentru faptele lor, și de o justiție divină, justiția mântuirii, care îi iartă și eliberează de toate păcatele, indiferent de gravitatea lor. Cele două justiții sunt atât de diferite, judecățile lor sunt atât de contradictorii, încât alegerea uneia înseamnă (pentru omul rațional) excluderea celeilalte... Dar există și posibilitatea ca păcătoșii, cei mai odioși păcătoși, să se sustragă justiției omenești, motivând că ei sunt deja iertați, deci mântuiți, prin sacrificarea lui Isus... Este posibil să acceptăm acest lucru?

Zohar

Bibliografie

1. Rabbi Simeon ben Yohai și fiul său, Rabbi Eleazar, *Zoharul* (*Cartea splendorii*), traducere din ebraică de Jean de Pauly, traducere în limba română de către Carola Francisc, Editura Antet, București, fără an de apariție.

Robert ALTER

ARTA NARAȚIUNII BIBLICE

Capitolul 3

Scene tipice biblice și utilizările convenției

(Urmare din nr. trecut)

Să aruncăm o ultimă privire peste scenele asociate pe care le-am analizat cu dilema metodologică ce a constituit punctul nostru de plecare. Deşi sper că am reuşit să conving majoritatea cititorilor că există o intenţie artistică precisă în modificările acestor motive comune de la o apariţie la alta în text, pot exista dubii privind deducţiile generale pe care le-am stabilit despre un mod formal de literatură biblică. După cum am notat anterior, cinci-șase exemple pot părea o bază șubredă pe care să construiesc o ipoteză a unei convenţii literare. Nu numai că aş recunoaşte dificultatea - am prezentat scena tipică drept un exemplu important de cum funcţionează exact o interpretare literară a Bibliei, tocmai pentru că pune dificultăţi intrinseci și poate arăta cum pot fi ele învinse printr-o analiză atentă.

Dacă mi-aş fi ales exemplele din vreo particularitate a artei formale a naraţiunii biblice incluse în fenomene stilistice minuţioase (după cum voi face în unele din capitolele care vor urma), ar fi fost mai uşor de stabilit un caz precis, deoarece ar fi putut fi citate mult mai multe dovezi. Astfel, tehnica formală pe care Buber și Rosenweig au identificat-o prima dată drept **Leitwortstil** - utilizarea repetată a unor cuvinte-cheie sau rădăcini-cheie pentru a prezenta și rafina argumentul tematic - poate fi demonstrată cu succes drept o tehnică conștientă, întrucât este atât de atotpătrunzătoare, și pot fi citate sute de exemple elaborate. Sau iarăși utilizarea tiparelor lingvistice contrastive pentru a deosebi cei doi interlocutori dintr-un dialog, după cum vom vedea în capitolul următor, poate fi demonstrată analitic cu zeci de exemple, și astfel să nu poată fi acuzată de a fi produsul inventivității interpretative moderne.

Totuși, dovezile disponibile nu înlesnesc totdeauna identificările literare. Și de aceea consider foarte instructive cazurile de scene tipice. Căci, fie și admițând numărul limitat de exemple pe care să se bazeze o generalizare, întrebarea fundamentală pe care trebuie să ne-o punem este: care sunt modurile alternative de explicaţie? Pentru a justifica un număr atât de mare de materiale repetitive, există, după cum văd, doar trei ipoteze posibile: este o convenţie; sau reflectă o problemă în transmiterea unei singure surse, unde o poveste originală, fie orală, fie scrisă, este amestecată în decursul timpului și atribuită diferitelor personaje; ori este consecinţa aluziei, o poveste (de exemplu Buna-Vestire către Sara) fiind modelul care este citat în mod subliniat sau la care toţi ceilalţi fac referire, după cum **Dunciada** lui Pope citează **Eneida** și **Paradisul pierdut.**

Ideea unei bâlbâieli recurente a transmiterii, care a fost susţinută de numeroşi specialişti în studii biblice, n-ar rămâne în picioare la o analiză, din simplul motiv că variaţiile în utilizarea motivelor narative repetate nu sunt niciodată întâmplătoare, cum ar fi cazul unei povești spuse prima dată de X, și apoi atribuite imprudent lui Y sau Z. Dimpotrivă, aceste variaţii, după cum am văzut, sunt adaptate cu fineţe cerinţelor tematice și structurale speciale ale fiecărei naraţiuni și fiecărui protagonist, și astfel ele sugerează un cadru comun acceptat de situaţia narativă pe care scriitorul o putea modifica apoi pentru scopurile ficţionale aflate la îndemână. Pe de altă parte, ipoteza aluziei este total neconvingătoare în destule cazuri. Când povestea biblică face aluzie la una anterioară, cum se întâmplă deseori, se dau semnale textuale clare prin citarea cuvintelor și frazelor-cheie, câteodată chiar a unor afirmaţii întregi din povestea anterioară (citarea cuvânt-cu-cuvânt a poveștii Sodomei în povestea sinistră a concubinei la Gibeah, Judecători 19, este cazul extrem al acestui procedeu). Teoretic, este posibil ca o scenă tipică să facă trimitere la o altă apariţie specifică a aceleiaşi scene. Dar în majoritatea cazurilor de scene tipice, nu prea există dovezi ale unei asemenea citări evidente, și astfel ipoteza aluziei ca explicaţie generală pare forţată. Într-adevăr, aș sugera că niciun singur exemplu de scenă tipică, inclusiv prima în ordine cronologică, nu este concepută ca să fie prima. În schimb, totul ar părea să se inspire dintr-o interpretare evreiască, probabil iniţial pre-literară, comună, a modului în care trebuie povestite concepţia și nașterea, logodna, procesul și așa mai departe. Desigur, e posibil ca unele din aceste tipare să fi fost adoptate în

fond din literaturile antice vecine din Orientul Apropiat, dar chiar dacă s-ar dovedi acest lucru, nu contează, întrucât nu ne interesează etiologia convenției, ci împlinirea sa în textele pe care le citim. Atunci, cea mai plauzibilă ipoteză este că aceste cazuri uimitoare de secvențe recurente de motiv narativ reflectă o convenție literară care, ca și alte convenții narative, i-a permis povestitorului să-și orienteze ascultătorii, să le dea indicații complicate privind direcția spre care se îndreaptă povestea, cum se deosebește într-un mod încântător sau ingenios ori profund de alte povești asemănătoare.

Într-un fel, argumentul ne-a îndepărtat cu 180 de grade de obiecțiile față de perspectiva literară cu care am început. Teama de a vedea Biblia ca operă literară constă în faptul că, făcând astfel, o modernizăm nejustificat, o smulgem din contextul și scopurile sale originale. Aceasta este o pantă alunecoasă pe care poate aluneca ușor orice critic literar modern. Dar există o perspectivă modernă și mai coercitivă în abordările istorice și textologice în general lipsite de autocritică, ce insistă ca materialele antice să se conformeze premiselor logice de secvență și organizare ale unei epoci mai târzii, presupusă cumva a fi veșnică și universală. Aceste lucrări complexe ale unei convenții aparent simple pe care am urmat-o, convenție literară niciodată identificată astfel ca atare de către cercetători, ar trebui de fapt să inspire un grad de umilință intelectuală în noi, cei moderni, față de aceste texte ebraice antice. În ciuda naturii sale laconice, narațiunea biblică manifestă un extraordinar grad de rafinament artistic, adesea jucându-se cu permutările unui cod literar în mare parte necunoscut nouă, și merită din plin efortul de a încerca să recuperăm ce putem din acel cod. Pentru oricine este interesat de dinamica textelor literare, aș sugera că aceste exemple biblice se pot dovedi remarcabil de instructive, deoarece scriitorii evrei au creat cel mai solid vehicul, marcat de o mare complexitate, dar aparent simplu. Cercetând acest vehicul, se poate vedea - poate mai repede decât în narațiunile mai elaborate textual - influența convenției narative ca atare. Se poate înțelege mai clar în ce constă acea convenție și ce pot face modificările sale pentru a defini situația narativă, personajul, tema și viziunea morală. Cât despre lectura Bibliei, putem nu doar să apreciem mai bine aceste narațiuni antice, ci, mai important, să le înțelegem sensul.

Capitolul 4

Între narațiune și dialog

Cum creează scriitorii biblici un eveniment narativ prin relatarea sa? Termenul de „eveniment”, însă, așa cum îl voi folosi, constituie o joncțiune semnificativă în întregul narativ ce este diferit ca gen de rezumat, care este o formă de narațiune folosită din plin în Biblie, atât pentru a stabili legături între evenimente, cât și pentru prezentarea independentă a materialului considerat nepotrivit pentru redarea concretă ca evenimente individuale. Dacă luăm un exemplu extrem de rezumat, cu greu s-ar putea interpreta o listă genealogică - „Și Arpahșad a zămislit pe Șelah și Șelah a zămislit pe Eber” - ca pe un eveniment narativ, întrucât, deși există o relatare că s-a întâmplat ceva, însemnarea extrage o singură informație esențială dintr-o viață întreagă plină de experiențe, iar raportul dintre timpul narativ și timpul narat este mult prea disproporționat. Un eveniment narativ propriu-zis are loc atunci când tempoul narativ încetinește suficient pentru a ne permite să discernem o anumită scenă; să avem iluzia „prezenței” scenei pe măsură ce se derulează; să ne putem imagina interacțiunea personajelor sau uneori a personajelor și a grupurilor, împreună cu încărcătura de motivații, scopuri ascunse, trăsături de caracter, constrângeri politice, sociale sau religioase, sensuri morale și teologice conținute în vorbirea, gesturile și acțiunile lor. (În unele romane, rezumatul poate uneori să devină eveniment, dar în Biblie cele două categorii sunt distincte). Acestea sunt momentele când imaginația creatoare, așa cum am definit-o în Capitolul 2, acționează din plin, oricât s-ar baza un anumit eveniment pe o întâmplare istorică reală.

Prezentarea caracteristică a unor astfel de evenimente narative în Biblie este foarte diferită de cea a epopeilor grecești și a romanelor de aventuri, ca și de cea a prozei literare occidentale mult mai târzii. Este important să avem clar în vedere specificul modului de prezentare evreiesc, deoarece acest lucru ne va ajuta să învățăm unde să-i căutăm revelațiile sensurilor, nuanțate și indirecte, dar și emfatice și clare. Povestea întâlnirii lui David cu Abimelec la sanctuarul din Nobe (1 Samuel 21) este o redare biblică foarte reprezentativă a unui eveniment. David, avertizat de Ionatan despre intențiile criminale ale lui Saul față de el, a fugit la Nobe neînsoțit, fără provizii sau arme:

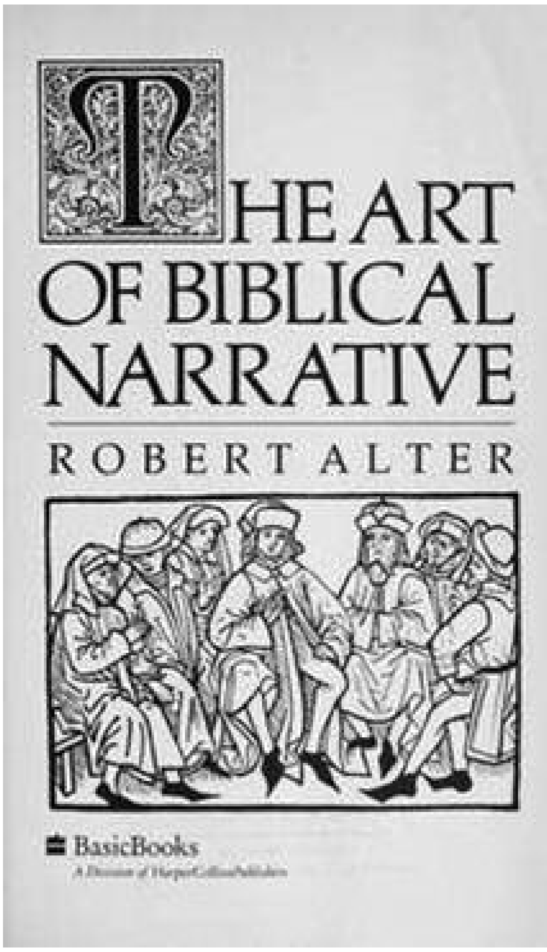
„2. **După aceea a mers David în Nobe, la preotul Abimelec, și s-a mirat Abimelec de întâlnirea cu David** și i-a zis: «De ce ești singur și nu este nimeni cu tine?» 3. Iar David a răspuns preotului Abimelec: «Regele mi-a încredințat o taină și mi-a zis: Să nu știe nimeni pentru ce te-am trimis și ce însărcinare ți-am dat. De aceea mi-am lăsat oamenii într-un loc anumit». 4. «Dă-mi, dar, ce ai la îndemână, vreo cinci pâini, sau ce se va găsi». 5. Preotul însă i-a răspuns lui David și i-a zis: «Pâine obișnuită n-am la îndemână, dar este pâine sfințită: dacă oamenii tăi s-au înfrânat de la femei, pot să mănânce». 6. Iar David i-a răspuns

preotului și i-a zis: «Femei n-am avut cu noi nici ieri, nici alaltăieri, de când am plecat, și vasele (trupurile) oamenilor sunt curate; deși călătoria nu este după orânduiala religioasă, pâinea va rămâne curată în vasele (trupurile) lor)». 7. **Și i-a dat preotul pâinea sfințită, căci nu avea altă pâine, afară de pâinile punerii înainte, care fuseseră luate de la fața Domnului ca să se pună în locul lor pâini proaspete**. (**În ziua aceea se afla acolo înaintea Domnului unul din slujitorii lui Saul, cu numele Doeg, idumeu, căpetenia păstorilor lui Saul.**) 8. Și a zis David către Abimelec: «N-ai cumva la îndemână vreo suliță sau vreo sabie? Căci eu nu mi-am luat nici sabia, nici altă armă, deoarece porunca regelui a fost grabnică». 9. Preotul însă a răspuns: «Iată sabia lui Goliat, filisteanul pe care l-ai ucis în Valea Stejarului. Ea este învelită într-o haină, după efod; de vrei, ia-o, alta afară de aceea n-am aici». David a răspuns: «Ca ea nu mai este alta, dă-mi-o!» Și i-a dat-o. 10. **Apoi David s-a sculat și a fugit în aceeași zi de la fața lui Saul și a mers și s-a dus la Achiș, regele din Gat.**” (Biblia tipărită sub îndrumarea PF Teoctist).

Am subliniat tot ce poate fi interpretat drept narațiune din episod, cu excepția formulelor stricte de introducere a dialogului („și el a spus"; „și el a răspuns și el a zis"), care, prin convenția fixă a literaturii biblice, trebuie să indice afirmația și răspunsul în dialog. Ceea ce ar trebui să releve imediat această subliniere din pasaj este rolul complet nesemnificativ al narațiunii în comparație cu vorbirea directă a personajelor. Episodul este încadrat de o jumătate de verset introductiv, care relatează concis fuga lui David la Nobe și primirea sa de către Abimelec, și un scurt verset final care ne spune cum David, acum înarmat și aprovizionat, își continuă fuga spre cetatea filisteană Gat. Publicul antic evreu ar fi recunoscut imediat acest ultim verset drept sfârșitul episodului, deoarece recurge la formula de a se scula și a merge către un alt loc, ceea ce constituie una din convențiile biblice principale de marcare a sfârșitului unui segment narativ. Încadrat de cele două versete (1 Samuel 21:2 și 11), fluxul dialogului este întrerupt doar o dată, în versetele 7-8. Trebuie remarcat că primul din aceste două versete repetă aproape identic afirmația lui Abimelec din versetul 5 despre absența pâinii din sanctuar, cu excepția celei sfințite, adăugând doar un comentariu explicativ despre înlocuirea pâinilor respective cu pâini proaspete, astfel că vom înțelege că de fapt David nu ia pâinile necesare ritualului. În orice caz, versetul 7 ilustrează o trăsătură generală a narațiunii biblice: prevalența dialogului este atât de marcată, încât multe fragmente de narațiune la persoana a treia se dovedesc, la o analiză atentă, a fi legate de dialog, reflectând verbal elemente de dialog care le preced sau pe care le introduc. Astfel, narațiunea este adesea pusă să confirme afirmații făcute în cadrul dialogului ocazional, ca în cazul de față, cu o glosă explicativă.

În privința proporțiilor narațiunii, narațiunea la persoana a treia este adesea doar o punte între unități mult mai mari de vorbire directă. Cât despre perspectiva narațiunii, reafirmarea la persoana a treia a conținutului dialogului ne orientează atenția înapoi la vorbitori, la sublinierile pe care le aleg, la modurile în care afirmațiile lor pot fi diferite față de relatarea autoritară a întâmplărilor din partea naratorului (În capitolul următor, vom examina două exemple deosebit de instructive ale acestor deosebiri, istoria lui Iosif și a soției lui Putifar și relatarea succesiunii la tron a lui Solomon prin intervenția Batșebei și a lui Natan). Cu alte cuvinte, scriitorii biblici sunt deseori mai puțin preocupați de acțiunile propriu-zise, cât de reacția sau de producerea acestora de către personajul individual; iar vorbirea directă este principalul instrument de dezvăluire a relațiilor variate și uneori nuanțate ale personajelor cu acțiunile în care sunt implicate. Dacă versetul 7 din pasajul nostru este o punte sub formă de dialog între două momente din dialogul dramatic dintre David și Abimelec, rezolvând problema merindelor și astfel orientându-ne către problema unei arme, versetul 8, care relatează prezența în sanctuar a unui spion, Doeg, are rolul de a fi o intruziune deliberată în cadrul dialogului. Aici, Doeg nu constituie subiectul vreunei acțiuni propriu-zise narate - într-adevăr, în limba ebraică niciun verb nu este legat de el, căci verbul „a fi" nu are formă de prezent sau de participiu, iar relatarea prezenței lui Doeg în sanctuar este făcută la timpul prezent, în ceea ce ar fi echivalentul unei lungi locuțiuni subiective. Astfel, atenția este concentrată mai degrabă pe om, decât pe orice posibilă acțiune a sa. Desigur, faptul că este identificat ca o căpetenie de-a lui Saul și că el este idumeu (adomit) nu este de bun augur pentru rolul pe care îl va juca în desfășurarea acțiunii.

Nu ni s-a comunicat nimic despre prezența lui Doeg în sanctuar, când am auzit prima dată de sosirea lui David acolo. Adesea narațiunea biblică nu dezvăluie toate elementele introducerii până în momentul în care acestea capătă relevanță imediată în poveste, dar în ce constă relevanța imediată în acest caz? Nimic din acest episod nu ne lămurește de ce trebie menționt Doeg în acest moment, așa că privim această întrerupere a dialogului exact ca pe o întrerupere poate doar ciudată, poate puțin rău-prevestitoare. Deducerea a ceva de rău-augur este întărită de urmarea imediată a menționării lui Doeg: cererea lui David de a i se da o sabie. Oferirea lui David a sabiei lui Goliat va fi cel mai dăunător element în denunțul ulterior al lui Abimelec făcut de Doeg către Saul (1 Samuel 22:10), care, pe lângă oferirea de hrană, include un al treilea element care pare să fie invenția denunțătorului pentru a mări vina preotului - o presupusă consultare a oracolului de către David, care ar fi putut fi făcută doar prin intermediul lui Abimelec. Denunțul lui Doeg va declanșa un masacru general al preoților din Nobe, Doeg jucând și rolul de călău, și pe cel de informator, astfel încât apariția sa în pasajul nostru înaintea unei discuții dispre săbii și sulițe reprezintă și ea o prevestire abilă. (În toate acestea, scriitorul pare să se joace cu rădăcina verbală **d'g**, prezentă în numele lui Doeg, care înseamnă „necaz".) În

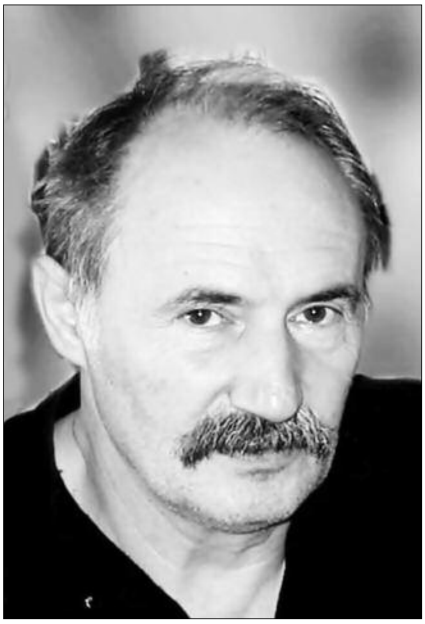
orice caz, modul de relatare a prezenței lui Doeg în sanctuar este în dezacord cu contextul său de dialog și ilustrează orientarea finală către dialog a narațiunii din povestea biblică.

În general, scriitorii biblici preferă să evite vorbirea indirectă. În pasajul analizat, de exemplu, chiar presupusele ordine ale lui Saul către David (1 Samuel 21:3) nu sunt prezentate sub formă de rezumat sau ca vorbire indirectă, ci ca un citat inclus în dialogul lui David. Metoda empirică este că dacă vorbirea e implicată într-un eveniment narativ, ea este prezentată ca vorbire directă. Dacă, de exemplu, naratorul relatează că „David era cuprins de remușcări pentru că tăiase un colț din mantia lui Saul", el nu continuă, cum ar face un narator din altă tradiție: „Și el le-a spus oamenilor săi că Domnul i-a interzis să facă aceasta stăpânului său, unsul Domnului, să-și ridice mâna împotriva sa". În schimb, naratorul recurge la vorbirea directă: „Să mă ferească Dumnezeu să fac aceasta domnului meu, unsul Domnului, și să-mi ridic mâna mea asupra lui, căci este unsul Domnului" (1 Samuel 24:5). Diferența dintre aceste două forme de prezentare nu este de neglijat, pentru că versiunea pe care o folosește Biblia, de fapt, are efectul de a scoate în evidență actul de vorbire, făcându-ne astfel pe deplin conștienți de David ca figură umană adresându-se oamenilor săi și folosind limbajul atât pentru a crea un anumit efect asupra lor, cât și pentru a-și defini relația cu Saul. Într-adevăr, deși am fost atent în versiunea mea ipotetică privind vorbirea indirectă care să nu schimbe nici termenii afirmației, nici ordinea lor, până și sintaxa declarației lui David este modelată de presiunile momentului dramatic. El începe cu un jurământ: „DOMNUL mi-a interzis să fac așa ceva", și apoi continuă cu o serie în crescendo care este determinată de căutarea de către el a unui efect cumulativ, a unui accent culminant, foarte diferit de sintaxa normativă a prozei pentru narațiunea biblică: „(...) stăpânului meu, unsul DOMNULUI, să ridic eu mâna împotriva lui, căci el este unsul DOMNULUI". Afirmația formală ne face să simțim prezența imperioasă a lui David, care spune: „Sunt vasalul regelui, el este stăpânul meu, el este regele uns de Dumnezeu, sfințenia alegerii sale este un lucru copleșitor pentru mine; nu voi face acest lucru pe care tu și eu îl vedem ca pe o posibilitate iminentă aici și acum: nu voi ridica această mână pe care o vezi ținând mânerul sabiei împotriva unsului DOMNULUI". Avantajul de a prezenta cuvântul lui David în vorbirea directă nu constă numai în urgența sa, ci și într-o oarecare ambiguitate complicată. O mărturisire a lui David în fața oamenilor săi, relatată la persoana a treia, ar asuma ceva din autoritatea naratorului demn de încredere; după cum sunt prezentate lucrurile, suntem confruntați cu David când face declarația publică și, ca și în alte părți din Biblie, suntem conduși să cântărim diferitele conexiuni posibile dintre cuvintele rostite și adevăratele sale simțăminte sau intenții.

Preferința biblică pentru discursul direct este așa de pronunțată, încât gândurile sunt redate aproape invariabil ca act de vorbire, adică monolog citat. Desigur, sentimentele - dragostea, ura, frica, invidia și așa mai departe - pot fi relatate doar printr-un singur verb corespunzător, fiindcă ceea ce este implicat e de fapt un rezumat al experienței interioare, mai degrabă decât expresia sa narativă.

Traducere din limba engleză de
Liana ALECU

Virgil DIACONU

Intangibilă

Ea nu m-a tăvălit niciodată
prin grădina cu portocali a trupului ei.

Ea este o femeie intangibilă.
Printre degete îmi scapă ca nisipul.

Bucuria mea umblă în zdrenţe.

Şi totuşi, ea este femeia din care beau apă pe furiş.
Femeia în care îmi voi îneca singurătatea.

Eu nu mai ating de multă vreme pământul,
când merg – eu calc pe păsări în zbor...

Femeie intangibilă, femeie secretă,
în noaptea aceasta te voi arunca în groapa cu lei!
În noaptea aceasta te voi deschide!

Întâmpinare

Tu erai sprijinită de propria-ţi frumuseţe
ca de o pajură.

Eu veneam plin de pământuri,
de ierburi şi spini,
cu o gălăgie de păsări pe umeri.
Cu un nor de vrăbii,
care intrau în vorbă cu toată lumea.

Eu veneam plin de polen şi în căutare de faguri.

Eu te priveam din cele patru anotimpuri
aşa cum cineva îşi privise crucea.

O, fără vise cădeau fructele pomului!

ÎN LOC DE MĂRTURISIRE

Cu amărăciune îmi destăinui slăbiciunile, greşelile de neadmis; mulţimea făcliilor de veghe ridică absente rugăciuni, sau stinse, pe niciodată străine pământuri;

Îmi recunosc primejdioasele orbiri şi pierderea cârmei în pustiuri ale minţii fără minte; de ce să mai ridic ochii spre ceruri, când nicio iertare nu-i de iertat; şi eu, perorând despre omisiuni şi rătăciri, cu întreg sufletul, uit să-mi reproşez tocmai mie omisiunile de neîngăduit, rătăcirile în oracole îngăimate mincinos, dar cu fast, de sibile dintotdeauna buimace.

Într-o carte am citit, oricum, am nimerit peste însufleţitoare cânturi, unde barzi, cucernici predicatori şi povestitori ai faptelor de minunată bărbăţie înmănuncheau vitejeşti îndemnuri la luptă, repetau mărturii ale marilor comandanţi, transcriau confesiuni cutremurătoare şi memorii de gravă intensitate,

Dezvăluiau, cu evlavie, crunte strădanii, rugăciuni, vărsări de sudoare şi sânge câte le-au trebuit bieţilor, căzniţilor oameni, din strămoşi în strănepoţi,

Prin războaie, năvăliri, cuceriri, devastări de cetăţi şi holocausturi, prin mânioase acuzaţii de blasfemie şi erezie, prin anateme ale sfinţilor împotriva duhului răutăţii şi ale sacerdoţilor împotriva sfidătorilor adevăratei credinţe,

Astfel s-a fost ajuns la magicele înfăptuiri ale tuturor înfăptuirilor, incendii şi surpări, unde în urmă a mai rămas numai cenuşă a cenuşilor.

Priviţi rău famatele adunături de cărţi, abjecte şi neomeneşti, de papirusuri murdare, de pergamente mâzgălite; măsuraţi abrutizanta înghesuială de scribi şi de copişti în ateliere de scriptorie;

Speriaţi-vă de savanteriile trăncănite între găunoşii gramaticieni; judecaţi rătăcirile astronomilor cu ochi de cârtiţe scotocind întunericul;

Dispreţuiţi ruptele în coate controverse între geografi şi geometri şi fizicieni, disputele cu vorbe de ocară între filozofi şi discipoli, care mai de care mai prăpăstioşi la minte, mai empirişti, cinici, stoici, platonici, epicureici, atomişti, sceptici, pesimişti, defetişti, umanişti, o uriaşă adunătură de păgâni; renegaţi ciondănelile până la bătăi cu palmele şi cu pumnii între retori îngâmfaţi şi oratori scuipându-şi, printre dinţii murdari, pledoariile în amfiteatre;

Admiraţi şi cântăriţi conjuraţiile poeţilor-tragici, să-şi acapareze cu lăcomie cununi de lauri;

Ascultaţi vorbăria versificată şi răcnetele şi bocetele corifeilor şi ale coreuţilor pe scenele de piatră, blestemate eşafoduri unde se lamentează demoni cu măşti schimonosite, precum ticălosul cu fulgere şi trăsnete Zeus, nesătulul de furtuni pe mări şi de corăbii înecate, Neptun, protectoarea bufniţelor Atena, o înşelată de duhurile rele, Afrodita, cea mai destrăbălată,

Prometeu, încătuşat în belciuge de bronz deasupra abisului, pe stânca ispăşirii, se laudă cerului şi pământului: Eu am dăruit focul şi toate meşteşugurile trudiţilor oameni, eu, numai eu.

Hercule: Nu-mi amintesc defel să-mi fi ieşit din minţi.

Hecuba: Întotdeauna zeii n-au ţintit decât să mă căznească.

Casandra: Dar ce plâng eu smintită, de zbucium copleşită?

Ifigenia: Se cuvine să venerezi în sfinte rituri zeii?

Agamemnon: Acum la răstrişte, ajută-mă, căci nu e niciun muritor dăruit cu noroc, răsfăţat de zei până la capătul vieţii, niciun om nu-i scutit de chinuri.

Clitemnestra: Ar trebui să credem că zeii sunt zănatici.

Electra: E faptă de nebun, de om smintit, ca să vânezi zădărnicii.

Oedip: Ce neguri adânci mă înconjoară! Ce noapte spăimoasă asupră-mi se-aşterne!

Rugătoarele: Nu din evlavie, ci de nevoie am venit să ne rugăm în faţa acestor divine altare primitoare, unde ard jertfele.

Dionysos: Tu eşti îngrozitor, îngrozitor, şi te îndrepţi spre un sfârşit de mare înfricoşare, ce-ţi va sălta renumele până la cer!

Bacantele urlă, cu şerpi la cingători şi în plete, ţopăie în larma flautelor: Fericit cel hărăzit de soartă să fie părtaş la misterii, euhoe, euhoe!

Luaţi aminte şi lepădaţi-vă de limbuţia de nevindecat a rapsozilor, cu tobe mici; proscrieţi pălăvrăgeala poeţilor-lirici, cu lire; stigmatizaţi treanca-fleanca poeţilor-erotici cu flaute diavoleşti; apăraţi-vă de mizeria poeţilor-comici-şi-satirici, cu naiuri şi fluiere; scuipaţi pe tagmele certăreţe de barzi imnici, unii beţi de cu zori, alţii înecaţi cât ţine ziua de lungă în *carmen saeculare* impudic de trimfalnice,

Phoebe silvarumque potens Diana, lucidum caeli decus, o colendi semper et culti, date quae precamur tempore sacro;

Nu ascultaţi peanae-le gureşe până la neruşinare; izgoniţi searbedele idile cu ciobăniţe şi oiţe cu floarea-grâului în corniţe, ori şoldurile rotunjite în ulcioare de vin ale ispititoarelor;

Blamaţi sălbătăciunile grăitoare, în haite, ale fabuliştilor; săturaţi-vă până la scârbă de pletora prea numeroşilor măsluitori de ode să-i hiritisească pe jegoşii, vinovaţii bătăuşi cu pumnii la olimpiade sortite numai oaselor zdrobite şi naufragiilor sufleteşti.

Totul în tot, cu vinovată rătăcire, nicio pioşenie nu se face auzită, nicio căinţă, nicio închinare şi închinăciune de mulţumire ori desnădejde nu se ridică spre ceruri de pe esplanada jignitor de îngâmfată, ce să mai spun despre cele o mie de trepte cioplite şi irosite într-un abuz de marmoră în urcuş spre spurcatele uşi de bronz –

Triumf al triumfurilor, prin sumedenii de făclii pârlind mâinile binecuvântate ale purtătorilor şi aruncătorilor, mai presus de uriaşe flăcări, de lapidări şi moloz, crima devine rugăciune, se sfinţeşte, aşa că, împreună cu îngerii adevăratului Dumnezeu, sunându-şi, numai de aur, trâmbiţele,

Preacinstiţii, drept-credincioşii bărbaţi cântă cu însufleţire şi îmbrâncesc în foc, dărâmă destrăbălatele temple unde petrece apocaliptica fiară:

O dată pentru totdeauna nimicesc Biblioteca din Alexandria!

PIANISTUL DE SACRIFICIU

Până la panică se teme de dantura monstrului; albe, clapele îl înspăimântă; negre, clapele îl îmbrâncesc în gropile cu dihănii,

Demonic pianul, înfăţişare polifonică, monodică a eşafodului;

Cu devoţiune şi desăvârşire a desăvârşirii face să renască partitura, dar lui, strop lângă strop, i se cutremură sângele în dezechilibru pe o ascuţită muchie de cuţit între exaltare şi eşec,

Până îl trăsneşte, din beznă, dintr-o dată, o strună de flăcări dezacordate; fără vlagă, se prăvăleşte, cicatrizat, secătuit şi detonat, executat cu despoţie de zbirul negru, mai negru, cel mai negru, mai-mult-ca-negru,

Nu culoarea neantului fără culoare, ci supliciantul cel mai-negru-ca-negrul în zeiască trufie.

Şerban CODRIN

Lecturi empatice

Portret fragil

Pe **Teodora Vasilescu** am întâlnit-o în urmă cu câţiva ani, atunci când ea a participat şi a obţinut un premiu la Concursul Naţional de Poezie „Leoaică tânără, iubirea...“, concurs organizat de redacţia revistei *Cafeneaua literară*.

Este absolventă a Facultăţii de Limbi şi Literaturi Străine şi, în prezent, studentă la masteratele de lingvistică aplicată şi comunicare interculturală. Creaţiile sale au fost publicate în reviste şi antologii literare şi, de asemenea, premiate la mai multe festivaluri de literatură din ţară.

Fragil şi totuşi absurd, apărută anul acesta la *Editura Tracus Arte*, este cartea sa de debut, care poartă pe coperta a patra recomandările scriitorilor Felix Nicolau şi Cosmin Perţa.

„O fată cuminte“ scrie o poezie a cărei măduvă este raţională, o confesiune directă, fără efecte sau subtilităţi, o destăinuire pasivă, care nu include emoţia şi nici acea pulsaţie, încordare a căutărilor şi aşteptărilor. Fragilitatea este păstrată sub cheie, extrem de mult protejată, mascată de o cortină în spatele căreia sâmburele afectiv încă nu a reuşit pe deplin să spargă coaja.

Pe jumătate jucăuşă, pe jumătate dureroasă, dorinţa, „ca o nevroză blândă“, inconfortabilă, complicată, stă departe de povestea lirică. Se resimte în paginile acestui volum „o stare aproape melancolică“, niciodată trăită până la capăt, oprită în loc, decorticată doar până la primul strat:

„câteodată vrei să fii doar tu cu tristeţea/ să te urci în trenul spre arad să stai pe locul de la geam/ acolo unde te simţi în siguranţă/ mai puţin expus/ mai iubit/ mai departe/ să mergi invers să te scuturi de viaţă/ fericirea e un medalion moştenit uitat într-un cufăr/ de zestre în casa bunicii sub pat de unde iese praful/ unde s-a aşternut liniştea“. (*singurătatea mea pe care nu o împart cu nimeni*)

M-am oprit la una dintre poezii ca în mijlocul unei insule promiţătoare, unde licărul poetic este mai viu, unde transparenţa şi sinceritatea sunt instrumente terapeutice pentru autoare (şi pentru cititor), o recâştigare a legăturii cu sine, dar şi o îndrăzneală care dă roade:

„îmi aşez capul pe umărul tău sunt suficient de înaltă/ cât să ating tocul uşii suficient de sensibilă/ cât să plâng atunci când ştiu că nu trebuie când nu mă/ vede nimeni când sunt doar eu şi o uzină neluminată/ unde nimeni nu ar putea să fie fericit/ ştiu să fac de toate numai să iubesc nu/ m-au învăţat/ aş putea să cânt să dansez să joc teatru/ să mă duc la mine în oraş unde toţi se ştiu/ unde intimitatea este o idee vagă despre ce/ înseamnă să fii singur adică abandonat/ unde luminile se sting la ora zece şi viaţa începe lunea/ unde cel mai mare rău e/ binele cel mai mic/ să mă duc acolo să-mi fac alte idei despre ce înseamnă/ să înşeli sau să te dai cu capul de pereţi/ să devin blândă şi liniştită/ cât nu e prea târziu“. (*punct şi de la capăt*)

Este adusă la suprafaţă o polifonie de stări, reverii, angoase, este construit şi deconstruit chipul celuilalt, cu puţine coordonate, în spaţii intermediare, difuze, fragile:

„o să te aştept aici/ ca un câine uitat în casă/ (...)/ spunându-mi că sigur sigur/ nu m-ai abandonat“;

„nu te vezi lângă mine e doar un spaţiu gol/ unde nu stă nimeni niciodată şi unde din când în când/ mai vine/ Tata“;

„nu rămâne decât un zgomot ascuţit/ o bucată de carne singură/ o stare aproape melancolică/ niciodată extremă/ niciodată/ echilibrată“;

„o linişte confortabilă ca un ticăit înaintea unei explozii/ de care nu ai habar“;

„aş învăţa să plec la timp şi să nu doară să sacrific tot şi/ să nu doară/ să aştept şi să nu doară“.

Un punct de sprijin al acestui volum îl reprezintă acurateţea tonului, egal de la un capăt la altul, o partitură pe care Teodora Vasilescu o rosteşte cu prudenţă, ale cărei cusături sunt bine ascunse, un teritoriu echilibrat în sensul inteligenţei mesajului.

Deşi vorbeşte despre sine, Teodora Vasilescu nu face caz de propriile trăiri, nu le supralicitează într-o poezie declamativă, are mai degrabă o atitudine de acceptare, de integrare într-o ordine firească a lucrurilor. Momentele de singurătate sunt prezentate simplu, fără frisonul disperării, al nerăbdării sau al frustrărilor:

„te aşteptam era trei dimineaţa nu auzeam decât ticăitul/ unghiilor în perete (...)/ te aşteptam să vii să te întinzi lângă mine/ aşa cum se întinde corpul la soare/ expus şi fără nicio durere/ tavanul o să cadă peste noi/ o să cadă cerul şi tu o să râzi/ o să spui poveşti despre străzi abandonate şi despre/ case în care cineva abia aşteaptă să se mute despre/ inimi în care cineva/ abia aşteaptă să se mute/ doar eu o să rămân aici în garsoniera noastră cu vedere/ spre nord şi cu ziduri subţiri unde nu există/ linişte unde/ nu există zgomot/ o să număr *unu doi trei unu doi trei*/ cineva cândva o să ţipe şi o să mă trezească“. (*mi-am amintit tot şi nu păstrez nimic*)

Poezia Teodorei Vasilescu îşi caută punctele de ancorare şi încearcă să înlăture perdelele de fum, pentru ca ceea ce este de văzut/simţit să poată fi eliberat.

Liliana RUS

De-aş putea întoarce totul...

aici a fost cândva un râu
ah, de l-aş putea întoarce din mare
marea să fie izvorul
râul să curgă în inima mea
atotîncăpătoare!

aici a fost cândva o pădure
acum, doar rădăcini visând
la mângâierea luminii
ah, de-aş putea întoarce frunzele
din cădere şi arborii din tăiere
pădurea, cu tot aerul ei proaspăt
de tinereţe eternă
să încapă în plămânii mei
atotîncăpători!

aici au fost cândva oameni
acum doar cruci plângând
cu lacrimi ascunse
ah, de-aş putea întoarce oamenii
la bucuriile de dinainte
în creierul meu am pentru fiecare
o casă, o grădină
am drumuri pavate cu amintiri
întoarse din copilărie
am răsărituri, apusuri, întoarse
în ochii mei atotîncăpători
am vise întoarse din uitarea
tuturor viselor!

ah, de-aş putea întoarce
sângele din cuvinte
şi cuvintele din cărţile necitite!

ah, de-aş putea întoarce
păsările călătoare
în pădurea mea, lângă inima mea
lângă oamenii mei
să vorbim cu toţii aceeaşi limbă
să cântăm acelaşi cântec
să zburăm până la soare
fără ca aripile să se topească!

ah, de-aş putea întoarce totul în mine
aşa cum întorc sufletul
la fiecare inspiraţie!

tu, umbră,
la care trup vrei
să te-ntorci
la cel al hoţului
sau la cel al mântuitorului?

ah, de-aş putea întoarce
gândul din risipire
chipurile din oglindă
focurile din cenuşă
mărul din muşcătură
Pământul din învârtire
Universul din facere
eul din dividerea
eului!

şi totuşi
ce mă opreşte?

30 mai 2021

Ceasornicarul fără mâini

eu sunt cel care
a ţinut atât de mult ochii deschişi
până când mi-a murit visul
şi tot eu cel care
după trei închideri de pleoape
i-a redat viaţa visului

eu sunt cel care
a dat vedere cuvintelor
şi tot eu cel care
a orbit şi a învăţat să citească
pipăind stelele

eu sunt mierla renăscută
din umbra fostului eu
şi tot eu cel care
amuţeşte ca umbra

eu sunt cel care plângând
plăteşte tribut mării
şi tot eu cel care
ascultă marea cum plânge
în braţele asfinţitului

eu sunt cel care
ştie că i-a sosit ceasul
şi tot eu cel care
învârte rotiţele universului
cu mâinile lipsă

tic tac tic tac
ticul meu e prezentul
verbului a tăcea la persoana I

tic tac tic tac
tactic este ticul meu
tacul lui tic mă adânceşte
ticul lui tac mă arcuieşte
sunt arc peste timp
gândul în săgeată-l preschimb

eu sunt cel care
cântând îşi înalţă sângele
ca o cobră
şi tot eu cel care
se lasă muşcat
familiarizând cu veninul

eu sunt lutul
care vorbeşte cu lutul
pe limba râmelor

eu sunt mortul
care îşi zugrăveşte mormântul
cu laptele nopţilor albe

eu sunt cel care
sunt eu

eu sunt cel care
sunt tu

eu sunt cel care
sunt toţi
şi niciunul

eu sunt cel care
e apocalipsa lui eu
eu sunt divide et impera
lobotomia lui eu

tic tac tic tac
ticul lui tac
tacul lui tic

totul şi
nimic

1 iunie 2021

Cu o lacrimă pictez infinitul

carnea e sfârtecată
de tăcerile umbrei

cu un gând
fac autopsia unei iubiri
ca un câine îmi rod
amintirile îngropate
în subconştient

(ea împrumutase culoarea ochilor
de la un curcubeu nenăscut)

în inimă
cuvintele stau ghemuite
cu masca pe faţă
să nu le infecteze uitarea

absenţele îmi numără paşii
ecoul îmi bea sângele
din fântânile rănilor

refuz visele
care mă-nşală
surâzând în alte oglinzi

pe umeri îmi cad
zăpezile ironiei

mă leg fedeleş
de clipa de fericire
care voia să plece
cu stolul
rămâi, învaţă ce înseamnă durerea
şi arta ce se naşte din ea
dacă te zbaţi
îţi smulg aripile

din cruce îmi fac
şevalet

din suflet
pânza

cu o lacrimă
pictez infinitul

acum, poţi să pleci
da, acum poţi să pleci

31 mai 2021

Ionuţ CARAGEA

Din volumul în pregătire
„Ceasornicarul fără mâini”

Tot taci...

Iar taci...
mângâind mărăcinii de supărare,
rănindu-te adânc nespunând nimic.

Te caută tăcerea de departe,
răscolind uluitor în abisuri
frângând corăbiile-n stânci
și aruncându-le-n derivă.
Demult, și peste tot îmi ești aici,
mai aproape decât un sâmbure de fruct,
de când luceferii de muză își cântă
lacrima în palma cerului, tu... Tot taci!

Iar taci...
Înfășurând luceferi în hainele tăcerii
atrăgându-i cu grijă, liniștindu-le delirul,
iar cu amnarul nopții sclipitor,
să le aprinzi cu iască versuri
cu flacăra-ți ce-ți e... Nadirul!

Un oarecare sau oricine...

Cu lut uscat pe mâini și pe picioare,
mergea condus de-o melodie de vioară,
și-nspăimântat că-ntreaga sa-ntrupare
se pierde-adânc într-o cămară.

Se-neacă plângând cu sunete alarmante,
zăcând în sânge și-ntr-o liniște macabră...
O scenă cu durere oarbă pe care se joacă
Un capitol din Infernul lui Dante!

Ce jale, ce durere tot răsună
din strunele ciupite-amare,
de duhul apei negre c-un sărut,
iar pe ochi... atingeri reci și funerare!

Rânduri, rânduri...

Într-un colț de stradă-ngustă o femeie stă în ploaie,
cu tristețea ce-o apasă-și scurge lacrima-ntre gânduri,
și plângând în palma ploii ce-i scălda fața-n șiroaie,
se uita cum haina-i ruptă se destramă rânduri,
                                        rânduri.

Se pierde-n vid, sperând și mâine la o rază,
dar coboară tristă-n labirint,
iar pe gene i se-așază
o tăcere dintr-o mare
și-o petală de epavă!

O secundă...

Supune-mă la chinuri
și stoarce-mi bine gândul,
alungă-mă cu geana
și cheamă-mă cu șoapta,
ajunsă de departe
sau din adâncul tău divin,
strânge-mă în minte
cu clipa și cu fapta,
iar din palma ta să-mi dai...
o fărâmă de rai și
măcar un strop de vin!

Cra...

Un sat departe,
o cioară pe un stâlp
și-un om
lâng-o zeiță
și un prunc!

Un cântec de suspin
un dor pe fum prelung
un om și-o pasăre-ntr-un sat
o zeiță, o femeie
și-un prea frumos păcat!

***

Îmi deschid calea
pe marginile mării albastre
unde linia orizontului
sărută cerul!

Tăcerea mi-a devenit boală
încă de la naștere
când mama m-a dezbrăcat
de toate întrebările
lăsându-mă cu împrumut vieții.

Să nu mă întrebați de ce tac!
răspunsul îl veți găsi scris
pe o masă cu hârtii, întinsă,
unde-am să vă las...
o poezie simplă, neatinsă!

Marian VIȘESCU

Unde sunt cei care nu mai sunt?

CARMEN VERONICA STEICIUC

Poetă, publicistă, organizatoare de festivaluri literare şi teatrale, manager de teatru, Carmen Veronica Steiciuc s-a stins la 1 noiembrie, la numai 53 de ani, răpusă de virusul Covid 19.

Carmen era un om plin de suflet și activ în domeniul culturii. A înfiinţat un teatru în orașul ei, Suceava. A lucrat la 56 de proiecte de asistenţă socială derulate între 1990 și 1997, în colaborare cu Christian Children's Fund of Canada; la două proiecte culturale transfrontaliere România-Ucraina; la 106 proiecte literare; la 31 de proiecte editoriale, în perioada 1995 – 2019.

Carmen Veronica Steiciuc a fost director artistic al proiectului „Suceava – Capitală Culturală Europeană", derulat în septembrie-decembrie 2015, precum şi director/coordonator a peste 460 de evenimente teatrale şi turnee cu spectacole montate după piese semnate de dramaturgi sau regizori români ori străini.

Aflu din presă că, în calitate de director general şi apoi manager, a construit cea mai importantă instituție de spectacole a judeţului – Teatrul Municipal „Matei Vişniec" Suceava – şi a semnat, între 2016 şi 2021, intrarea în producție a 19 spectacole pentru scenă, a trei spectacole- lectură şi a cinci spectacole pentru spaţii neconvenţionale. Carmen Veronica Steiciuc a fost, de asemenea, iniţiatoarea şi creatoarea *Zilelor Matei Vişniec*, încă din 2013, eveniment teatral devenit ulterior *Zilele Teatrului Matei Vişniec*, un amplu festival internaţional de teatru care are loc la Suceava în luna mai.

Membră a Uniunii Scriitorilor din România, Carmen a fost totodată redactor-șef al revistei ,,Bucovina Literară", președinte al Societății Scriitorilor Bucovineni, membră a Societății Internaționale a Poeților din Washington D.C. – SUA, membră a Asociației Internaționale a Scriitorilor și Oamenilor de Artă Români LITERART XXI New York, membră a Ordinului Poeților Mantelați din cadrul Asociației Poesia Attiva – Unicorno, Torino, Italia, a Asociației Italienilor din România. Și peste toate astea, Carmen Veronica Steiciuc a fost poetă.

Prezint alături un grupaj de versuri semnate de Carmen Veronica Steiciuc, selecția aparținându-i Valeriei Manta Tăicuțu. **(V.D.)**

îngeri în smochinguri albe

cum stai așa nemișcat pe vârful acesta de lume
din ochiul tău drept curcubeul naște îngeri în
smochinguri albe norii coboară la picioarele tale

din Max Patch primești aprobarea să-ți îmbrățișezi
persoana iubită o dată o singură dată la ceas de
răscruce acolo unde vânturile se preschimbă în vise

și visele te privesc ca pe o imagine din alte vieți
plutind deasupra ploii deasupra cuvintelor
deasupra acelui ceva de nicăieri și niciunde

ușile

deschid ușa (de câteva zile îmi doream
să fac asta) ușa pe care nimeni până acum nu
a îndrăznit să o deschidă treceau pacienții
cu mâinile în buzunare generații după generații
priveau mirați câțiva mureau de curiozitate
și totuși
nimeni nu cuteza să facă o mișcare după cum
vă spuneam deci deschid ușa și ce găsesc?
lungi culoare slab luminate de forme ciudate și
din loc în loc câte o ușă la care alți pacienți
priveau mirați câțiva mureau de curiozitate
și totuși
nimeni nu cuteza să facă o mișcare
e târziu pacienții s-au culcat în sanatoriu ușile
sunt închise uși pe care probabil nu le va deschide
nimeni niciodată

prin liniștea pădurii

și uite șarpele acesta
cum îmi cară inima prin liniștea pădurii
luna desenează semne antice pe pielea lui
culorile unei iubiri pierdute îmbrățișând
răceala din ochii mari încercând să-mi spună
adevărul și totuși neputând să plângă

ultimul dans

din uriașe candelabre păgâne lumina
ne ademenește în ritualuri celeste
ultimul dans prin ferestre înalte
orașul ne privește cu admirație
se face frig imagini se despart una
câte una se rostogolesc prin emoțiile
celor prezenți ninge trist în
palmele noastre adevărul mic și fărâmicios
ca o pulbere de lumină pe coroanele zeilor
în ultimul dans iubirea
martorul principal

departe de lume

de data asta am plecat ca să te pot uita
legenda îmi îngăduia să te iubesc departe de lume
nu mai știu dacă visele ne creau pe noi sau noi

cream visele cert este că îngerul ne măsura
în fiecare zi
inimile apoi trimitea coincidențele în lume să ne
zăpăcească de tot pentru o vreme
eram privighetoare

glasul meu îți aducea diminețile la fereastră prin
faldurile subțiri îți atingea pleoapele
și zâmbetul dintâi
din când în când mă preschimbam în soare

razele mele îți încălzeau dorințele cărora nu
îndrăzneai să le dai nume uneori eram vânt
adierea mea îți săruta obrajii cu disperare și teamă

alteori eram ninsoare fulgii mei te dezmierdau cu
brațe albe și întâmplări ireale
de cele mai multe ori însă
eram miezul fierbinte din care îngerul modela
un alt fel

de iubire ca o rugăciune în care ne prăbușeam
amândoi
dincolo de traficul dement ca o liniște
în care ceața dispărea
și o lumină de smarald ne percheziționa sufletele

și iubirile nedeclarate de data asta am plecat
ca să te
pot uita crizantemele au înflorit s-au ofilit
visele au rămas aceleași

locul în care ai să te-ntorci

vara a ars totul. se mai văd doar
ruinele ploii

lângă tine moare un om în speranţa
că veți supraviețui eternității

nu ştii niciodată cine decide
şi ce mai urmează

cel mai bine-ar fi să
rămânem singuri cu totul cel mai bine
ar fi să nu ne mai vadă nimeni

vara a ars totul. până la inimă. chiar şi
lacrimile

dincolo de deal e pădurea

locul în care ai să te-ntorci poartă numele
i e r i

în aparență e linişte

până mai de curând aveam de gând să-mi scriu
memoriile de bețiv când mi-am dat seama că
acele amintiri constau mai mult în pete albe pete
negre decât în imagini reale [însăşi iubirea mea
(sentimentul, de el vorbesc) e o oarbă cu ochelari
de soare] şi aş fi devenit periculos de ridicol din
moment ce jumătate de planetă suferă de
foame cealaltă — de autism jumătate de glob se
hrăneşte cu surogate de aer cealaltă —
cu fantasmele
egolatriei paradoxal însă o linişte incontrolabilă
urcă în noi odată cu paşii ce ei înşişi nu mai au
habar unde ne duc şi (doar) simți nevoia să
plângi deşi nu ştii şi nu vei şti niciodată de ce ca
şi când ai avea o revelaţie dar vin vin întruna
păianjenii — aducătorii de veşti şi nimeni, o,
nimeni iubito nu mi-a spus atât de frumos
atât de liric adio fără să scoată un singur cuvânt
aşa cum o faci tu (ca şi cum nimic niciodată nu
s-ar fi întâmplat) şi te iubesc ca pe un despacito
instrumental mix spre tăcut neştiind să spun
care dintre pasajele lui atât de triste
mă melancolizează
mai mult. te iubesc fiindcă în fiecare dimineață
începe un nou sfârşit cu vitralii sparte cu înecați
în gunoaie sufocați pierduți naufragiaţi
marginalizaţi
dar ce soare e-afară ce reclame strălucitoare ce
lumini orbitoare iar pe fluviul de zoaie
ce mândru
pluteşte încă un experiment eşuat numit viitor

încă o zi în care n-a mai încăput nimic nici măcar îndoiala

n-am mai ajuns acolo. totul
se-ndepărtase. totul pierise. rămăsese
doar ea: fata cu nume de amintire.
toate adâncurile de ape se
oglindeau în trăsăturile
ei mişcătoare. prin părul ei
zburau fluturi bleu-ciel ca neantul

doar ea mai vià: lumina
din adâncul lucrurilor. doar pacea din
ochii ei ca doi sâmburi de măr părăsit

era vremea să vină amurgul. era vremea
să ne întoarcem în pulberea cărnii

George NINA ELIAN

„Un spadasin neîntrecut într-un duel cu mentalitățile”

Când am citit în romanul prozatorului **Cristache Gheorghiu*** că stânca prăbușită, bolovanul pus la baza zidului, zidul, frunzele copacilor și foile cărților sunt personificate, am crezut că mă aflu în plină literatură a absurdului.

Dar lucrurile nu stau deloc așa. Aceste elemente personificate nu fac decât să reproducă fidel ce spun oamenii, adevăratele personaje ale cărții. Găselnița este ingenioasă și are succes, din moment ce acum ne aflăm la volumul trei al acestui serial, *Filosofia unui bolovan*.

În viața obișnuită, pentru comunicare, e important **ce** spui. **Ce** spui s-a mai spus însă, de aceea, în literatură contează **cum** spui, ceea ce trebuie să fie original, pentru că determină stilul autorului. Să urmărim, în continuare, **ce** spune și **cum** spune Cristache Gheorghiu în acest volum trei al serialului *Filosofia unui bolovan*.

Prozatoarea Genoveva Logan afirmă că ceea **ce** spui, evenimentele povestirii, se înfășoară într-un ghem epic pe care îl desfășoară fiecare cititor. Să desfășurăm și noi firul epic al romanului menționat.

Așadar, actanții cărții sunt reprezentați de un grup de tineri urmăriți din facultate până la maturitate, personajele principale fiind: Elena, Costel, Anca și Florin. Întâi se pare că Elena și Costel pot forma un cuplu, Costel declarându-i dragoste fetei, dar aceasta respingându-i avansurile. Cei doi erau studenți la o faimoasă universitate particulară din Brașov. Dar lucrurile se complică, părinții Elenei mor în urma unui accident de circulație, provocat de tatăl Elenei în Grecia, și fata nu mai are bani să urmeze facultatea. Îl va cunoaște pe Florin, asistent la Medicină, și va urma și ea aceeași facultate. Costel se va însura cu Anca, dar nu se vor înțelege și vor divorța. Tatăl lui Costel, om cu multe relații, îi aranjează fiului său angajarea la Ministerul de Finanțe, în București, unde se va ține și de afaceri necurate. Cum era de așteptat, lucrurile se complică.

Am rezumat extrem de succint acțiunea cărții, pentru a releva cititorilor talentul narativ și imaginația bogată a autorului.

Acum să vedem **cum** povestește Cristache Gheorghiu aceste evenimente. Cartea trăiește surprinzător prin dialogurile inteligente dintre actanți, monologuri, scrisori, iar dintre ele ne vom referi la cele mai incitante.

Iată un fragment din jurnalul Elenei: *„Sunt de acord că oamenii au inventat cuvintele. Nu însă și comunicarea. Unele păsări, ca să nu mai spun de animale, o fac chiar mai bine, fiindcă nu au inventat și minciuna.*”

Iată și un fragment din scrierile străbunicului Elenei, fondatorul universității particulare brașovene: *„Fericirea apare atunci când realizăm ceva ce ne doream cu multă ardoare, dar care – din păcate – dispare imediat, pentru că ne gândim la următorul obiectiv. Nefericirea, în schimb, apare în cazul eșecurilor.*” Evocarea copilăriei fericite este dovada egoismului adulților. Copilul are obiective efemere, el întâi încearcă și apoi constată. În schimb, el știe să se bucure.

Costel filosofează asupra problemelor politice: o majoritate parlamentară absolută duce la adoptarea în lanț a intereselor particulare, de multe ori tot atâtea aberații. Ea ar trebui desființată, și coalițiile dintre partide, interzise. În schimb, guvernul trebuie să fie omogen. Democrația nu este un fenomen natural. Afirmarea principiilor democratice în societate este perfidie. Liderii manipulează masele pentru a le obține voturile – ipocrizie.

Florin filosofează și el: *„Orice națiune trebuie să aibă un ideal, pentru că altfel se degradează din motive externe, datorate vecinilor, și interne, precum corupția, lâncezeala etc. România a avut idealuri: independența, unirea mică, unirea mare, integrarea în civilizația apuseană etc. Astăzi însă, fiecare cetățean este preocupat de parvenirea lui.”*

O problemă foarte incitantă pentru cititori și care va suscita controverse este cea a alungării din Paradis. În Geneza biblică se spune că patru râuri ieșeau din Rai, între care Tigrul și Eufratul. Așadar, Edenul ar fi localizat în Sumer. Mai departe, citim în Geneză că Dumnezeu a luat pe om în Rai ca să lucreze terenul și să-l păzească. Autorul meditează la faptul că Dumnezeu ar putea fi atunci un rege sumerian, iar oamenii, tribul de evrei adus aici să muncească terenul. Dar evreii au țintit mai sus decât le era permis și au fost expulzați.

Despre trivialitatea în literatură, autorul afirmă: *„Expresiile licențioase devin în mintea unor autori metafore poetice. Este adevărat că o înjurătură are forță expresivă, dar folosirea ei denotă doar lipsa de exprimare civilizată a autorului.*”

La sfârșitul cărții, bolovanul filosofează: *„Există persoane care învață ceva în adolescență și trăiesc tot restul vieții lor valorificând acel ceva. Altele, mai perseverente, învață câțiva ani în plus, dar fără ca modul lor de viață să se schimbe fundamental. Există însă și persoane care învață cât trăiesc. Acestea sunt cu adevărat fericite.*”

*

Dacă ne gândim la mitologia indiană, problema zidurilor, frunzelor, foilor „vorbitoare” nu e chiar imposibilă. În cartea *Puterea gândului*, Swami Shivananda afirmă că zidurile (ambientul) absorb (absoarbe) gândurile celor care se află în preajmă, iar inițiații le vor putea auzi chiar mult mai târziu.

Și bolovanul, zidurile, frunzele și foile, în romanul lui Cristache Gheorghiu, au ce auzi și ce transmite cititorilor. Aceste panseuri sunt niște microeseuri care ne incită la meditație.

În concluzie, să cităm aprecierea făcută asupra cărții de Doru Munteanu, președintele Filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor din România: *„Mișcându-se cu dezinvoltură într-un areal cultural divers, autorul e un spadasin neîntrecut într-un duel cu mentalitățile, cu anacronismele și sclerozele sociale, cu încăpățânarea închistată în menghina obișnuințelor, dar și cu nerăbdarea frivolă a carierismului oportunist de conjunctură. Din dialogul cu sinele, a rezultat un fel de tratat de morală, alcătuit din eseuri, reflecții, aforisme, dialoguri sau scrisori, având alura unui jurnal al unui spirit critic și lucid, iar, în subsidiar, o carte de învățătură din propria experiență.*”

Lucian GRUIA

* **Cristache Gheorghiu** – *Filosofia unui bolovan*, volumul III, roman (Editura Betta, 2021)

Cum se publică la o editură pariziană

- **Nicolae-Florentin Petrişor**, *ai editat de curând un roman în Franţa, iar acest lucru este pentru mine o surpriză, pentru că tu scrii doar de câţiva ani şi ai publicat, ca noi toţi, în ţară, iar acum te văd apărut în limba franceză. Cum ai procedat?*

- Da, un autor din Piteşti a reuşit să publice la o editură pariziană, după ce a fost supus „tirului" redactorilor şi a trecut prin furcile caudine ale comitetului de lectură care aprobă sau nu publicarea unei cărţi. Romanul acceptat se

numeşte *Son élégance semblait une menace*, adică *Eleganţa ei părea o ameninţare*, are 126 de pagini şi o copertă – după cum se vede – în noul stil parizian. Cartea a apărut pe 8 octombrie a.c., iar câteva exemplare mi-au fost trimise în ţară pe 20 octombrie. Încă mai miroase plăcut a cerneală tipografică şi hârtie de calitate... Cui nu-i place mirosul cărţilor proaspăt ieşite de sub tipar?!

Editura are sediul – aşa cum îi stă bine unei edituri respectabile – aproape de Champs-Élysées (între Galeriile Lafayette şi FNAC) şi este cunoscută sub numele Éditions SPINELLE. Vă puteţi face o idee... Colaborez cu această editură de câteva luni şi sunt foarte mulţumit, şi nu greşesc dacă spun chiar încântat. Profesionalismul, respectarea termenelor, disponibilitatea şi reactivitatea echipei sunt atuuri care îmi permit să-mi ating obiectivele. Editura SPINELLE face parte dintre primele 20 de edituri pariziene, între miile care există, şi este deschisă tuturor domeniilor literare şi autorilor francofoni.

Am mai publicat în Franţa, la Paris, la Editura CLE International, un volum în comun cu alte cinci ţări, o carte despre francofonia est-europeană, sub egida OIF – Organizaţia Internaţională a Francofoniei. De data aceasta, publicarea romanului menţionat înseamnă cu totul altceva, un succes personal.

Gândul de a publica în Franţa mă bântuia demult, dar aveam temerea că voi modifica din temelii cartea supusă traducerii (acţiune, personaje etc.). Acest lucru constituie riscul la care este supus autorul care îşi traduce singur opera. Nu neg că mulţi dintre prieteni şi cunoscuţi m-au îndemnat să fac acest pas. Totuşi, am avut nevoie de un an întreg pentru a mă hotărî, şi am reuşit! Condiţiile editurii sunt clare, serioase şi de substanţă şi trebuie îndeplinite în totalitate pentru a publica sub egida SPINELLE.

- *Cum se mai poate publica în străinătate?*

- Desigur, se poate publica o carte în regie proprie, adică pe banii autorului, dar tipărirea şi distribuţia ei se ridică la sume deloc neglijabile, de ordinul miilor de euro. Eu nu am plătit (nici nu aş fi avut), editura a publicat romanul pe cheltuiala ei. Iată un extras dintr-un e-mail iniţial (din mulţimea mesajelor schimbate cu coordonatorii Editurii SPINELLE): *En faisant le choix des Éditions Spinelle, aucune participation financière ne vous sera demandée pour la publication de votre livre. Nous prenons en charge tous les frais (Mise en page, conception d'une couverture personnalisée, impression sous format Papier & Numérique, référencement, distribution par SpreadBoek.com, diffusion en librairies et sur les plus grandes plateformes de vente, ainsi que les retirages).* Traducere: **Dacă alegeţi Éditions Spinelle, nu vi se va cere nicio contribuţie financiară pentru publicarea cărţii dumneavoastră. Noi ne ocupăm de toate costurile (machetare, conceperea unei coperte personalizate, tipărirea pe hârtie şi în format digital, informare şi publicitate, distribuţia în librării şi pe principalele platforme de vânzare, precum şi retipărirea).**

Tirajul nu are o limită precizată, dar începe treptat (cu 1.000 de exemplare) şi nu este fracturat pe parcurs. Vă puteţi închipui cam cât este de mare, dacă acest roman, în afară de site-ul editurii, se va afla pe marile platforme de vânzare internaţionale, AMAZON (care primeşte textul şi coperta, pe care le printează şi le leagă la cerere), CULTURA, DILICOM, ELECTRE sau CHAPITRE, ori în marile lanţuri de librării franţuzeşti din lumea întreagă, DECITRE, FNAC sau LIBRAIRIES.com, care se numără cu miile. În acelaşi timp, cartea este trimisă la serviciul presă de la TF1 - France 2 - TV5 Librăria Mare - France TV; la jurnaliştii radio de la RTL - FRANCE CULTURE - RMC - EUROPE 1 - FRANCE INFO şi, eventual, voi fi contactat de un jurnalist pentru un interviu.

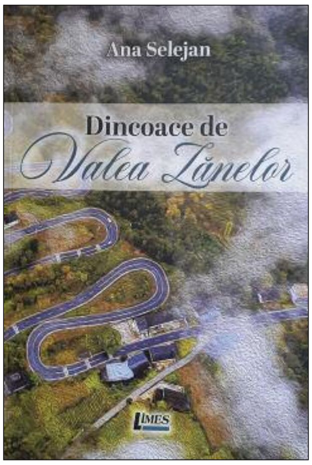
În aceleaşi condiţii am lucrat şi cu Editura SAINT HONORÉ, cu sediul aproape de celebrul parc *Jardin des Tuileries*. Această editură mi-a acceptat două romane, pe care le-a şi publicat în aceleaşi condiţii de mai sus: *La petite fille aux yeux bleus* (*Fetiţa cu ochi albaştri*) şi *Trois filles* (*Trei fete*). Ultimul roman va fi tradus şi publicat curând şi în limba română, cu acceptul editurii.

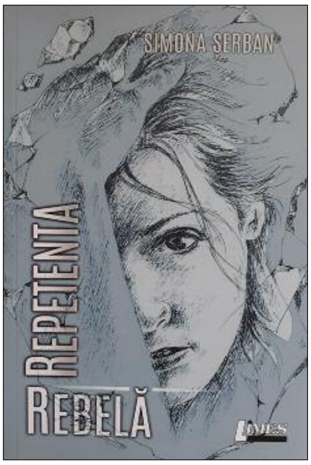
În Franţa apar anual peste 100.000 de titluri noi, şi nu se transformă toate în *best sellers*, de aici concluzia că nu orice autor devine milionar din scris, ca Guillaume Musso sau Marc Levy. Totuşi, vă îndemn să încercaţi şi editurile pariziene! Succes!

Interviu realizat de
Virgil DIACONU

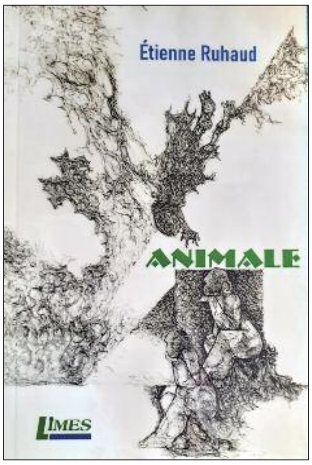
Cărți sosite la *Cafenea*

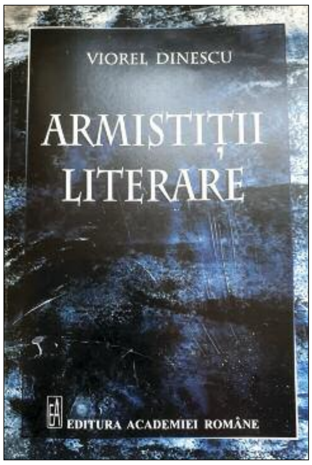

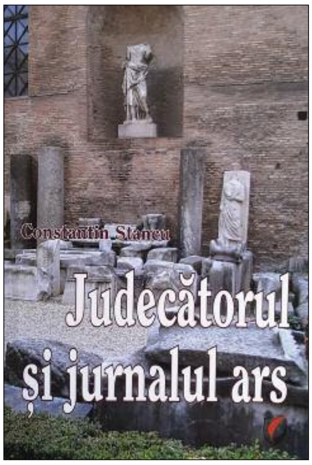

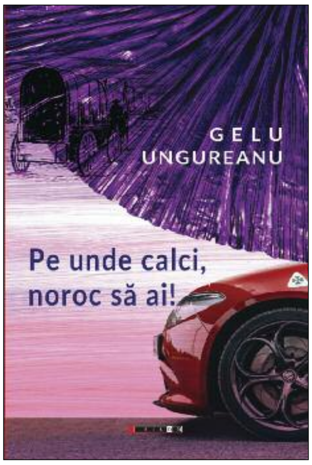

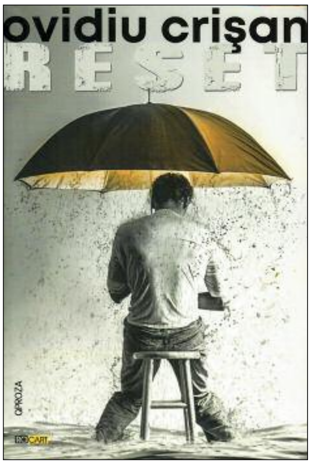

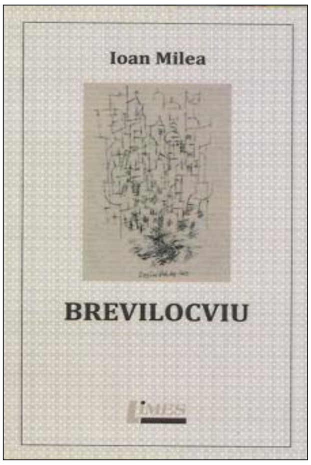

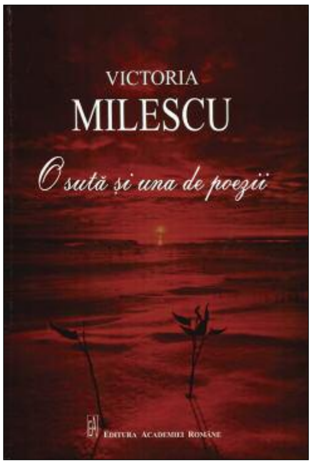

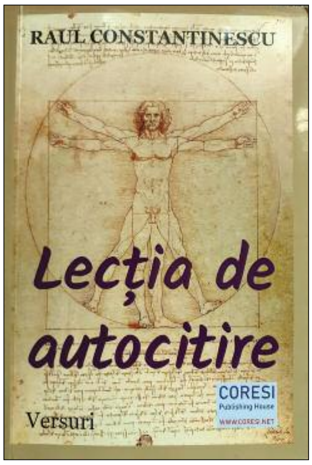

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Secretar de redacție:
Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU
Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Lucian PÂRVULESCU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/219976

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

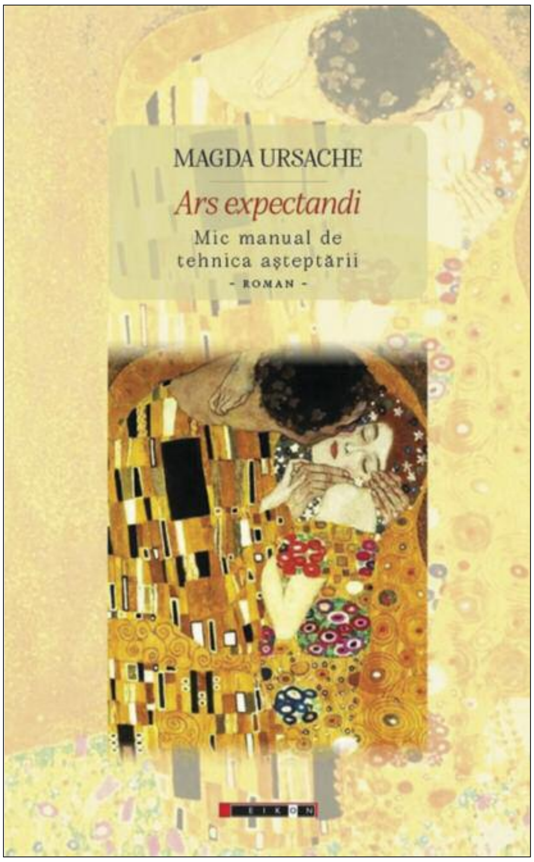
Responsabilitatea asupra
conţinutului textelor revine
autorilor, conform legii.
Autorii pot avea şi alte opinii
decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite
la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la
S.C. Tiparg S.A.,
tel.: 0248/221.348,
e-mail: office@tiparg.ro.

Revista nu publică decât texte originale, deci care nu au mai apărut în alte publicații.

LITERATURA ROMÂNĂ

Două-trei cuvinte de dragoste, de viață, de moarte

De când mă știu, lecturile mi-au suplinit existența. Eroinele mele confundă predilect cititul cu trăitul. Toate, dar mai ales Caterina, dețin *Ars expectandi*. Ca să scap de cea mai grea (de viețuit) perioadă, începută în august 2013, am tipărit 16 cărți Petru Ursache. Și mă rog să mă țină Atotțiitorul până fac tot ce am de făcut pentru el.

În vremi înguste, tulburi, din ce în ce mai strâmte și mai strâmbe, am fugit în roman. E ca și cum aș spune: am fugit în lumea lui ca-și-cum. *Als ob*, deși viața personajelor mele e foarte reală pentru mine.

În timpul ăsta bolnav, virusat, lecturile și eseurile mele n-au mai putut suplini existența. Un personaj pe care l-am construit cu răbdare, Miron Gruia, din *Strigă acum*..., spune că „insuportabilul devine suportabil numai dacă e trăit pe jumătate". Am tot încercat, după ce Petru a trecut „pragul albastru", să dau viața la foc mic. *Vita minima* e un fel de hibernare ursească (doar sunt jumătatea *Ursăcheștilor*, după Radu Mareș, iar Șerban Codrin Denk mă apelează cu Ursa Mare).

Da, lecturile pot suplini existența până la un punct, numai că lumea nesigură, ambiguă, are masca pe față. Sau Moartea, după Viorica Răduță:

„nu mai știi
se moare de virus se moare de frică
de măsurătoarea prin care alergi
doctorul umblă pe ape prin viață ca și prin moarte"

Mi-a venit în minte spusa lui Ernesto Sabato, că masca pe care o poartă omul ar fi o strategie. Nici singurătatea nu mă sperie. *Beata solitudo*, *sola beatitudino*. Cel mai ușor este să mori *de*, *în* sigurătate. Chiar o iubesc, dar nu pe cea apăsătoare. Nu solitudinea m-a (aproape) destabilizat, ci impunerea ei în forță.

La urma urmelor, am mai trecut prin restricții. Pe vremea Ceau, spectacolele de teatru începeau la 6, să fie oamenii muncii în formă a doua zi; restaurantele aveau draperii netransparente, trase ferm. „La 10, gata, închidem", i-a spus un chelner Profesorului de istorie Cihodaru, boemul, care, la fără un sfert, mai comandase o sticlă de vin, supranumit „verde de Paris". „N-ai grijă, Ghiță", l-a liniștit istoricul, „adu sticla, până la fix beau trii!"

Nu-mi plac sperieturile de niciun fel. Și nu mă las cuprinsă de panică. Pot trăi în utopia mea ca într-un cub de sticlă mată (așa cum mă vede Ion Andreiță: „Mă bucur că lupți și învingi. Mă bucur, totodată, că rămâi o supersensibilă ascunsă într-un castel de cristal mat, care retează privirile iscoditoare, curioase și, de cele mai multe ori, bârfitoare.") Bade Ioane, i-am răspuns, nu știi că bârfa poate fi un gen literar? Iar flori virtuale, în realitatea mea virtuală, primesc cu duiumul și le simt mirosul. Așadar, n-am Covid și nu virusez pe nimeni!

Magda URSACHE